

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS
NUTARIMAS

1994 m. liepos 12 d. Nr.I-534
Vilnius

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS

Lietuvos Respublikos Seimas, apsvarstęs Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 7 punktu, 92 straipsnio penktąja dalimi bei 101 straipsnio antrąja dalimi, n u t a r i a:

1. Pritarti Ministro Pirmininko Adolfo ŠLEŽEVIČIAUS pateiktai Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai.
2. Nutarimas įsigalioja nuo jo priėmimo.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMO PIRMININKO PAVADUOTOJAS

JUOZAS BERNATONIS

Originalas saugomas Vyriausybėje.

LIETUVOS RESPUBLIKA

VYRIAUSYBĖS
PROGRAMA

(patikslinta)

Vilnius, 1994

T U R I N Y S

1. Lietuvos ūkio būklė	4
2. Ekonominė politika	5
2.1. Valstybinių įmonių privatizavimas	8
2.2. Finansų politika	10
2.3. Kainų ir antimonopolinė politika	13
2.4. Užsienio prekyba ir muitų politika	14
2.5. Ūkio plėtojimas ir restruktūrizavimas	16
2.6. Investicijų politika	26
2.7. Ūkio valdymo tobulinimas	28
3. Agrarinė politika ir maisto ūkis	29

4. Socialinė politika	36
4.1. Socialinė apsauga	36
4.2. Sveikatos politika	40
4.3. Kultūra ir švietimas	42
4.4. Mokslas ir studijos	44
4.5. Kūno kultūra ir sportas, turizmas	45
4.6. Moteris ir šeima	47
4.7. Jaunimo politika	48
4.8. Nacionalinės politikos nuostatos	49
4.9. Aplinkos apsauga	49
5. Teisinė politika ir teisėsauga	51
6. Krašto apsauga	53
7. Užsienio politika	54
Įstatymų ir atitinkamų kodeksų projektų, kuriuos būtina parengti ir priimti įgyvendinant Lietuvos Respublikos Konstituciją ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, sąrašas	57

Kaip numatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatyme, pasikeitus daugiau kaip pusei Vyriausybės narių, Vyriausybė turi iš naujo gauti Seimo įgaliojimus.

Šeštosios Vyriausybės programai Seimas pritarė 1993 m. kovo 31 d., ir, nors ši programa buvo vykdoma vos ilgiau negu vienerius metus, tačiau per tą laikotarpį, nelėtinant reformos visose srityse, pavyko sudaryti palankias ūkio stabilizavimo sąlygas. Pirmaisiais darbo metais jau daug padaryta, kas buvo numatyta Vyriausybės programoje ir parengtose šios programos pagrindinėse kryptyse bei konkrečiose priemonėse. Tai išsamiai išdėstyta Vyriausybės atsakyme Seimui dėl grupės Seimo narių pareiškimo nepasitikėjimo Lietuvos Respublikos Vyriausybe klausimu. Svarbiausia - pavyko stabilizuoti infliaciją, sustabdyti gyventojų realiųjų pajamų smukimą, imta valdyti kriminogeninę padėtį šalyje. Taigi šeštosios Vyriausybės programos vykdymas parodė, jog Vyriausybės pasirinktos veiklos kryptys iš esmės teisingos ir jas būtina toliau įgyvendinti.

Todėl Vyriausybė, rengdama šią programą, ankstesnės Seimo aprobuotos programos nuostatų nekeitė, tik, atsižvelgdama į savo vienerių metų darbo patirtį, atsirandančias naujas problemas bei pareikštą kritiką svarstant Seime nepasitikėjimą Vyriausybe, peržiūrėjo visus programos skyrius ir juos atitinkamai pataisė bei papildė.

1. LIETUVOS ŪKIO BŪKLĖ

1991-1993 metais Lietuvos ūkis išgyveno sunkią ekonominę krizę, kuri tebesitęsia iki šiol. Krizinę Lietuvos ūkio situaciją sąlygojo tiek objektyvios, tiek subjektyvios priežastys. Pirmiausia - tai milžiniški energetikos išteklių ir kitų žaliavų kainų šuoliai, suirę dešimtmečius klostęsi ekonominiai ryšiai su buvusios TSRS respublikų ūkio subjektais, viso šio regiono ūkio krizė. Smarkiai pabrangus gamybos sąnaudoms, turimos technologijos tapo nebepritaikomos pelningai gamybai. Prireiks nemažai laiko ir didžiulių investicijų joms modernizuoti.

Dabartinę socialinę ekonominę Lietuvos būklę lėmė ne tik neišvengiamas išorinių ekonominių sąlygų blogėjimas, bet ir nepakankamai konstruktyvus rinkos ekonomikos mechanizmo realizavimas, ekonomikos reformos klaidos, ypač principinės klaidos vykdant žemės ūkio reformą.

Vis tik, ir esant nepalankiai šalies ūkio būklei, 1993 metų rezultatai rodo, jog kai kurie itin neigiami reiškiniai pristabdyti, atsiranda teigiamų tendencijų. Tai patvirtina makroekonominiai rodikliai. Antai infliacija sumažėjo nuo 1163 procentų 1992 metais iki 189 procentų 1993 metais, o 1993 metų II pusmetyje - 31,7 procento. Per 1994 metų 5 mėnesius ji sudarė 20,3 procento (sausio mėnesį - 4,8 procento, vasario - 2,9 procento, kovo - 3,3 procento, balandžio - 1,6 procento ir gegužės mėnesį, įvedus 18 procentų pridėtosios vertės mokestį, - 6,2 procento). Nuo 1993 metų spalio mėnesio lito kursas stabilus kitų valiutų atžvilgiu. Didėjo gyventojų santaupos bankuose. Išankstiniais duomenimis, bendrasis vidinis produktas 1993 metais sumažėjo 25 procentais (1992 metais jis sumažėjo 34 procentais). Nors pagal statistikos duomenis pramonės produkcijos 1993 metais parduota 46 procentais mažiau negu 1992 metais, iš to negalima daryti visa aprėpiančių išvadų. Juk praėjusių metų viduryje įvesta nacionalinė valiuta, todėl sunku lyginti šį laikotarpį su tuo metu, kai funkcionavo visai kita valiuta. 1993 metais, palyginti su 1992 metais, daugiau pagaminta naftos produktų, buitinių šaldytuvų ir šaldiklių, kompresorių, konservų, cukraus, trašų, durpių, tekstilės gaminių, siuvinių ir kitų dirbinių. Grūdų gamyba, palyginti su 1992 metais, padidėjo 22 procentais, bulvių prikasta 64 procentais, o cukrinių runkelių - 50 procentų daugiau nei 1992 metais. 1993 metais valstybė supirko 540 tūkst. tonų grūdų. Tai 25 procentais daugiau negu 1989 metais ir 74 procentais daugiau negu 1992 metais. Stabiliai dirba transporto, prekybos, įvairios tarpininkavimo ir kitos paslaugų įmonės.

1993 metais tam tikru mastu stabilizavosi gyvenimo lygis. Suvestinis vartojimo kainų indeksas 1993 metų gruodžio mėnesį, palyginti su 1992 metų gruodžiu, išaugo 2,9 karto (maisto produktų - 2,7 karto), o priskaičiuotas vidutinis mėnesinis darbo užmokestis valstybiniame sektoriuje per tą patį laikotarpį padidėjo 3,3 karto. Realusis išmokėtas darbo užmokestis 1993 metų gruodžio mėnesį, palyginti su 1992 metų gruodžiu, padidėjo 13 procentų. Reali pensija per minėtą laikotarpį padidėjo 3 procentais. Vidutinė pensija 1993 metų gruodžio mėnesį sudarė 41 procentą vidutinio išmokėto darbo užmokesčio.

Teisės saugos institucijų veiklos rezultatai, ypač nusikalstamumo kontrolės srityje, rodo, kad labiau kontroliuojama kriminogeninė situacija. Šioms institucijoms glaudžiai tarpusavyje bendradarbiaujant, pavyko išskaidyti arba neutralizuoti dalį organizuotų nusikaltėlių gaujų. Per šių metų penkis mėnesius iš

viso užregistruota 21551 nusikaltimas; tai 19,5 procento mažiau negu per atitinkamą praėjusių metų laikotarpį. Bendras nusikaltimų skaičius sumažėjo tolygiai visoje Lietuvoje.

2. EKONOMINĖ POLITIKA

Įvertindama Lietuvos ekonomikos santykinis pranašumas - palankią geografinę padėtį, pigią ir kvalifikuotą darbo jėgą - ir tai, kad Lietuva neturi daugelio žaliavų, Vyriausybė yra tos nuomonės, jog Lietuvai naudingiausia laikytis šios ūkio plėtotės strategijos:

1. Lietuva turi tapti tranzito šalimi, patrauklia ne tik transportui, bet ir paslaugoms (bankinėms, tarpininkavimo, konsultavimo Rytų rinkos klausimais ir kt.). Tai garantuotų sparčiausią ekonomikos augimą ir integraciją į pasaulinę ekonomiką. Automatiškai tai padėtų įtvirtinti atviros ekonomikos modelį, kuriam ilgesnėje perspektyvoje nėra protingos alternatyvos;

2. visokeriopa valstybės parama (teisinę, finansinę, konsultacinę ir kt.) reikia teikti eksporto gamybos plėtojimui. Tai ne tik perspektyvios darbo vietos, bet ir finansinio šalies stabilumo bei technologinės pažangos garantas;

3. strategiškai svarbu sukurti šiuolaikiškas rinkos institucijas, kurios pigiai ir greitai aptarnautų prekių ir paslaugų mainus, užtikrintų kapitalo kaupimą ir racionalų panaudojimą. Tai ypač svarbu: nors Lietuvoje iš esmės ir atkurti rinkos santykiai, tačiau rinkos institucijos tebėra silpnos, o tai nuolat provokuoja valstybės kišimąsi į ekonominius procesus, siekiant kompensuoti neefektyvų rinkos funkcionavimą;

4. per trumpą laiką likviduoti kelių dešimtmečių ekonominį ir technologinį atsilikimą įmanoma tik naudojant užsienio investicijas ir kreditus. Pradėjus įgyvendinti stambius investicinius infrastruktūros projektus, padidės vidaus rinkos moki paklausa, susidarys palankesnės sąlygos plėtoti smulku verslą ir t.t. Užsienio investicijų sėkmė priklausys nuo mūsų gebėjimo įvaldyti modernias technologijas ir nuo ūkinės krizės įveikimo perspektyvų;

5. būtina spartinti Lietuvos integraciją į Europos Sąjungos politines, karines ir ekonomines struktūras, į Vakarų Europos kultūrinę ir technologinę erdvę, kuri sudaro palankias sąlygas restruktūrizuoti ūkį ir tobulinti rinkos institucijas.

Artimiausi Vyriausybės uždaviniai ekonominės politikos srityje - 1994 metais visiškai sustabdyti ekonomikos smukimą, o pradedant 1995 metais, pasiekti jos augimą. Vyriausybė toliau vykdys reformas, visų pirma orientuodamasi didinti ekonomikos efektyvumą. Toliau mažinant infliaciją bus užtikrintas tolesnis gyventojų realių pajamų didėjimas. Kartu ekonomikos augimo pagrindu bus teikiama didesnė valstybės parama darbo netekusiems, minimalias pajamas gaunantiems ir kitiems socialiai remtiniems asmenims.

Vyriausybė numato nuosekliai laikytis ekonominės politikos ir reformų tęstinumo principų, išdėstytų ankstesniuose susitarimuose ir dabartiniame susitarime su Tarptautiniu valiutos fondu (TVF), pastarąjį susitarimą numatant įgyvendinti iki 1994 metų pabaigos. Ketinama pasirašyti su TVF naują vidutinės trukmės (laikotarpiui iki 1997 metų) ekonominės politikos programą, kurioje daugiausia dėmesio bus skiriama priemonėms, skatinančioms privataus ūkio sektoriaus bei pramonės gamybos plėtotę, investicijų gausinimui

ir lito kurso stabilumo užtikrinimui, be to, bus numatytas kompleksas makroekonominių ūkio stabilizavimo priemonių, taip pat priemonės bankų, pinigų ir fiskalinei politikai tobulinti.

Ekonominė politika bus plėtojama trimis pagrindinėmis kryptimis.

Rinkos subjektų konkurencingos struktūros formavimas. Vyriausybė numato taikyti įvairesnes valstybinio sektoriaus įmonių privatizavimo formas, sumažinti arba atsisakyti kai kurių šiuo metu esančių apribojimų, svarbiausiuoju privatizavimo tikslu laikydama gamybos efektyvumą. Bus siekiama sukurti vienodas ūkininkavimo sąlygas visiems ūkio subjektams nepriklausomai nuo nuosavybės formų.

Kreditai konvertuojama valiuta dažniausiai bus teikiami konkurso būdu paprastai per komercinius bankus įvairių nuosavybės formų įmonėms, pateikusioms aiškų ir pagrįstą kreditų gražinimo planą ir diegiančioms eksportui tinkamos ir galinčios konkuruoti produkcijos gamybos technologijas. Pirmenybė bus teikiama investicijoms į produkcijos, atitinkančios Europos rinkos reikalavimus, gamybos organizavimą.

Vyriausybė, skatindama plėtoti gamybą, numato plačiau naudoti nuomos būdą, siedama jį su galimybe išpirkti nuomojamus objektus. Bus mažinamas pelno (pajamų) dalies, skirtos investicijoms, apmokestinimas.

Bus sudaromos palankios sąlygos smulkiam ir vidutiniam privačiam verslui - svarbiam ekonomikos plėtojimo, ūkio restruktūrizavimo veiksmui ir papildomų darbo vietų šaltiniui. Numatoma tobulinti teisinius pagrindus, skatinančius ir saugančius privatų verslą ir sudarančius palankias sąlygas jį plėtoti, ypač pradinėje stadijoje, taip pat remti verslo "inkubatorių", inovacinių, informacinių ir konsultacinių verslo centrų bei agentūrų steigimą.

Artimiausiais metais bus sukurta tarptautinių prekybos sutarčių bei investicijų draudimo sistema.

Siekdama didinti Lietuvos įmonių gaminių eksporto potencialą, Vyriausybė priėmė sprendimus dėl koncernų, konsorciūmų ir kitų įmonių junginių veiklos įteisavimo. Būtina nuolat stebėti šį procesą, kad nebūtų pažeistos sveikos konkurencijos sąlygos.

Didelė problema - menkas kai kurių neprivatizuotų valstybinių įmonių bei dalies jau privatizuotų įmonių darbo efektyvumas. Efektyvumas labai priklausys nuo ūkio restruktūrizavimo. Vyriausybė netvirtina, kad tik valstybės pastangomis įmanoma iš esmės pertvarkyti ūkio struktūrą. Nuolat stiprėjantis reguliuojamasis rinkos poveikis turi formuoti racionalią ir efektyvią viso ūkio ir atskirų jo sektorių struktūrą. Tačiau lygiagrečiai Vyriausybė sieks struktūrinių pokyčių tokiose svarbiose srityse: smarkiai sumažinti ir racionalizuoti kuro ir energetikos išteklių naudojimą verslo sferoje ir gyventojų buityje; skatinti eksportui tinkamos ir galinčios konkuruoti produkcijos gamybą; panaikinti vienašališką ūkio priklausomybę nuo užsienio žaliavų ir energetikos išteklių; rūpintis žmonių sveikata ir gyvenamosios aplinkos apsauga; plėtoti socialinę ir paslaugų infrastruktūrą bei turizmą.

Atskirų ūkio šakų vidiniai prioritetai nustatomi ir įgyvendinami pagal tų šakų plėtojimo ir restruktūrizavimo programas, kurių trylika jau parengta ir pradėta realizuoti.

Formuodama rinkos subjektų struktūrą, Vyriausybė pabrėžia, jog būtina prognozuoti ūkio raidą, nors tai susiję su dideliais keblumais: stokojama statistikos duomenų, jie nepakankamai tikslūs, neparengta prognozavimo metodika nestabiliai ekonominei šalies ūkio sistemai. 1994 metų rugsėjo mėnesį Ekonomikos

ministerija turi pateikti Vyriausybei ūkio raidos trejų metų (1995 - 1997) laikotarpiui prognozę, lygiagrečiai turi būti parengta ir to paties laikotarpio valstybės investicijų programa.

Palankios ekonominės terpės rinkos subjektams funkcionuoti sudarymas. Vyriausybė numato ir toliau plėsti laisvų kainų sferą (išskyrus monopolinius gamintojus, kuriems gali būti taikomi kainodaros apribojimai), tobulinti mokesčių sistemą, kad ji neslopintų gamintojų aktyvumo. Bus tobulinama valstybinių mokesčių inspekcijų veikla, griežtinama apskaita ir didinamos baudos už vengimą mokėti mokesčius.

Numatoma griežtai kontroliuoti, kaip laikomasi Konkurencijos įstatymo, ir taikyti įstatymo numatytas sankcijas monopoliniams ūkio subjektams, piktnaudžiaujantiems dominuojančia padėtimi.

Bus toliau vystoma vertybinių popierių rinka, kuri įgalins efektyviau paskirstyti kapitalą ūkio šakoms, taip pat bus siekiama, kad efektyviau veiktų vertybinių popierių birža.

Būtina tobulinti statistiką, siekiant užtikrinti jos duomenų patikimumą.

Tęsdama aktyvių reformų politiką, Vyriausybė laikysis kompleksiško ir nuoseklaus principu, sieks, kad įgyvendinant reformą, kartu būtų užtikrintas laisvas darbo jėgos ir kapitalo judėjimas.

Socialinės apsaugos sistemos tobulinimas. Vyriausybė laikysis nuostatos, kad darbingi asmenys būtinas gyvenimui lėšas turi užsidirbti patys. Socialinę paramą turi gauti tik tie, kurie dėl objektyvių priežasčių negali užsitikrinti būtiniausių gyvenimui lėšų. Įgyvendinant šį uždavinį, toliau bus plėtojama socialinio draudimo, ypač globos ir rūpybos, sistema (pastaroji veikla bus ypač aktyvinama savivaldybių lygiu). Bus visokeriopai skatinama labdara.

2.1. Valstybinių įmonių privatizavimas

Vienas svarbiausių ekonomikos reformos tikslų - suformuoti veiksmingą privatų ekonomikos sektorių. Iki šiol privatus sektorius buvo formuojamas orientuojantis į sparčius privatizavimo tempus ir smulkių bei vidutinių verslo įmonių kūrimąsi (nuo 1991 m. rugsėjo 1 d. iki 1994 m. gegužės 1 d. privatizuota 4532 objektai (įmonės), t.y. 70 procentų visų privatizuotinių objektų, arba 47,8 procento privatizuotino valstybinio kapitalo. Nuo 1993 metų balandžio iki šiol per mėnesį vidutiniškai privatizuojama 17,1 mln. litų valstybinio kapitalo. Palyginimui galima nurodyti, jog iki 1993 metų balandžio per mėnesį valstybinio kapitalo buvo privatizuojama už 14,7 mln. litų). Neatsisakant šios strateginės krypties, bus racionaliau sprendžiami valstybinės nuosavybės transformavimo į privatinę nuosavybę klausimai, jos efektyvumo didinimo problemos.

Iš esmės baigtas butų ir bendrabučių privatizavimas, liko daugiau pavieniai atvejai, reikalingi atskirų sprendimų.

Išryškėjo ir neigiamos privatizavimo proceso ypatybės.

Vienas svarbesnių uždavinių šioje srityje - šalinti neigiamus paties privatizavimo proceso reiškinius (trukdymai dalyvauti aukcionuose, akcijų pasirašyme, neteisėti susitarimai tarp aukcionų dalyvių, reketas, nupirktų objektų gadinimas, naikinimas, ribotos piliečių galimybės dalyvauti kai kurių įmonių privatizavime ir t.t.). Yra prieštaravimų tarp Valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymo, pagal kurį valstybei priklausančios akcijos gali būti parduodamos viešai, ir Akcinių bendrovių įstatymo, pagal kurį uždarujų akcinių bendrovių akcijos negali būti viešai platinamos. Taip pat didelė problema, kaip

privatizuoti išnuomotas patalpas, į kurias investuota privataus kapitalo. Įstatymuose ir normatyviniuose aktuose nenumatyta, kaip valstybė gali atsiskaityti su privačia įmone už jos investuotą kapitalą.

Atsižvelgdama į realias sąlygas ir įvertindama sukauptą patirtį bei siekdama pašalinti nurodytus privatizavimo trūkumus, Vyriausybė numato tobulinti privatizavimo procesą metodologijos ir organizavimo srityse.

Privatizavimo metodologijos srityje numatoma:

tobulinti Valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymą, numatant tvarką, kaip parduoti valstybei priklausančias akcijas uždaroiose akcinėse bendrovėse; kaip privatizuoti įmones, į kurias investuota privataus kapitalo, taip pat bendras su užsienio kapitalu įmones; kokia turėtų būti privatizavimo tvarka tų įmonių, kurių privatizavimas per ilgai užsitęsė;

sukurti tokia teisinių ir ekonominių priemonių sistema, kuri skatintų privatizuotų objektų veiklą, gintų vartotojų interesus;

kurti metodinius antrinio privatizavimo pagrindus bei formas (atstovavimas valstybės interesams privatizuotose įmonėse, valstybei priklausančių akcijų pardavimas vertybinių popierių biržoje, įmonių konkurencijos mechanizmo plėtojimas ir t.t.), skatinančias kapitalo koncentraciją;

skirti daugiau dėmesio specifinių sričių įmonių, kurios nebuvo privatizuotos pagal Valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymą, privatizavimui;

laipsniškai panaikinti apribojimus keisti privatizuotų objektų pagrindinės veiklos pobūdį. Apribojimai turėtų būti taikomi tik ypatingos svarbos objektams.

Strateginė privatizavimo proceso tobulinimo kryptis - sparčiau užbaigti privatizavimą už valstybės vienkartinės išmokas ir kitas tikslines kompensacijas. Vyriausybės tikslas - nuo 1995 metų pereiti prie valstybinio turto privatizavimo tik už pinigus, kad būtų sukaupta kuo daugiau lėšų gyventojų indėlių vertei atstatyti bei kitų socialinių ir ekonominių problemų sprendimui. Seimo rudens sesijoje Vyriausybė numato pateikti naują privatizavimo įstatymo, reglamentuojančio tolesnį komercinio privatizavimo procesą, projektą.

Privatizavimo organizavimo srityje numatoma:

spręsti savivaldybių nuosavybės klausimą ir, patikslinus įstatymus, perduoti savivaldybių kompetencijai jų nuosavybėje esančių objektų privatizavimą;

užtikrinti, kad kultūros paveldo tarnybos sparčiau rengtų objektų, esančių didžiuosiuose miestuose, ypač jų centruose, paminklosaugos sąlygas ir pateiktų jas šių objektų steigėjams;

diegiant naujus privatizavimo būdus, didinti įmonių administracijos ir steigėjų atsakomybę už objektų parengimą privatizuoti.

Vyriausybė numato įstatymiškai spręsti investicinių acinių bendrovių veiklos problemas (jau susikūrė per 390 investicinių acinių bendrovių, jų sukauptas kapitalas - daugiau kaip 218 mln. litų neindeksuota vertė) - reglamentuoti investicinių acinių bendrovių atsakomybę ir garantijas acininkams, taip pat investicinių acinių bendrovių reorganizavimo tvarką.

Svarbu sunorminti valstybinio turto apskaitos, ekspertinio įvertinimo, išsaugojimo, panaudojimo ir valdymo klausimus. Lietuvos Respublikos valdymo sistemoje nėra institucijos, sprendžiančios valstybinio turto panaudojimo strateginius klausimus, jo kiekybinės išraiškos balanso sudarymo ir kitus svarbius disponavimo valstybinio turto klausimus. Jie aktualūs ir

tuo aspektu, kad dalis valstybinio turto apskritai neprivatizuojama, o po pirminio privatizavimo įmonėse lieka dalis neprivatizuoto valstybinio kapitalo arba akcijų, priklausančių valstybei. Vyriausybė rengia įstatymo dėl specialios valstybinio turto valdymo institucijos steigimo projektą. Šios institucijos funkcijos ir veikla bus derinama su ministerijų, miestų ir rajonų valdybų vykdomomis funkcijomis.

1995 metais taip pat numatoma įsteigti privatizavimo agentūra, kuri vykdytų komercinį privatizavimą.

2.2. Finansų politika

Vyriausybė ir toliau sieks mažinti infliaciją, vykdys griežtą fiskalinę politiką, palaikys Lietuvos banko vykdomą monetarinę politiką, pagrįstą Lito patikimumo įstatymu nustatytais principais, ir fiksuotą lito ir JAV dolerio santykį 4:1; vadovaudamasi makroekonominės analizės rezultatais, vykdys griežtą taupymo politiką biudžetinėse įstaigose bei organizacijose, sieks mažinti per Lietuvos valstybės biudžetą, savivaldybių biudžetus bei valstybinio socialinio draudimo biudžetą perskirstomą sukurto bendrojo vidinio produkto dalį.

Numatoma iš esmės pertvarkyti esamą mokesčių sistemą pagal visuotinai pripažintus apmokestinimo principus. Plėtojant mokesčių bazę, bus siekiama sumažinti mokesčių tarifus, sudaryti palankias sąlygas verslui ir investicijoms.

Mokesčių sistemos pertvarkymas bus toliau vykdomas etapais.

Pirmasis etapas, kuris buvo skirtas įstatymams tobulinti, iš esmės baigtas. Atsižvelgiant į dabartinę Lietuvos ūkio būklę ir gyvenimo sąlygas, patobulinti Fizinųjų asmenų pajamų mokesčio laikinasis įstatymas ir Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymas. Sumažintas mokestis investuotam pelnui bei

prioritetinių ūkio šakų įmonėms. Peržiūrėtos ekonominės sankcijos už fiskalinius pažeidimus.

Antrajame etape numatoma iš esmės pertvarkyti esamą mokesčių sistemą, galutinai pritaikyti ją rinkos ekonomikai. Jau priimti Pridėtosios vertės mokesčio įstatymas, Akcizų įstatymas, Prekyviečių įstatymas, Brangaus turto išsigijusių bei išigyjančių Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų deklaravimo įstatymas.

Parengti ir artimiausiu metu Seimui bus pateikti bendrųjų pajamų ir turto mokesčio įstatymo, pakeičiančio Fizinųjų asmenų pajamų mokesčio laikinąjį įstatymą, valstybinio (žyminio) mokesčio, pakeičiančio Valstybinės rinkliavos įstatymą, konsulinio mokesčio įstatymo, kelių mokesčio įstatymo, mokesčių pagrindų įstatymo projektai. Rengiamas naujas valstybinės mokesčių inspekcijos įstatymas. Numatoma taip pat parengti ekonominės policijos įstatymo projektą. Šie įstatymai turėtų sureguliuoti minėtų tarnybų darbuotojų ir mokėtojų santykius ir sudaryti galimybes joms geriau vykdyti pavestus uždavinius.

Mokesčių sistemą siūloma papildyti nekilnojamojo turto, paveldėjimo ir dovanojimo mokesčiais. Bus parengtas naujas pelno mokesčio įstatymo projektas. Rengiant mokesčių įstatymų projektus, numatoma pasitelkti tarptautinių organizacijų ekspertus ir Vakarų šalių finansininkus.

Be to, numatoma:

patobulinti patentų išdavimo tvarką ir išplėsti šios apmokestinimo formos taikymą;

apriboti atsiskaitymus grynais pinigais žemės ūkio bendrovėms, ūkinėms bendrijoms, individualioms (personalinėms) įmonėms ir kooperatinėms įmonėms;

pasirašyti su kitomis šalimis atitinkamus tarpvalstybinius susitarimus, siekiant nustatyti, ar verslininkai užsienyje turi valiutinių sąskaitų, ir dėl pagalbos išaiškinant nuslėptus mokesčius;

baigti pasirašyti atitinkamas sutartis su užsienio šalimis, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas užsienio investitoriams ir išvengti dvigubo apmokestinimo;

koordinuoti finansų apskaitos sistemos diegimą, organizuoti šią apskaitą tvarkančių darbuotojų mokymą ir perkvalifikavimą, plėsti auditinę veiklą. Vyriausybė stiprins audito procedūras, taikomas ypač stambiems mokesčių mokėtojams, tobulins nuslėptų mokesčių nustatymo ir jų išieškojimo būdus;

sudaryti galimybes mokesčių mokėtojams gauti išsamia informaciją apie mokesčių įstatymus, kitus normatyvinius aktus, instrukcijas bei paaiškinimus mokesčių įstatymų taikymo klausimais;

baigti teisiškai reglamentuoti mokesčių administravimą, padidinti mokesčių inspekcijų ir ekonominės policijos darbo efektyvumą, jų teises bei atsakomybę mokesčių rinkimo srityje, sustiprinti šių tarnybų materialinę bazę, geriau koordinuoti jų veiklą. Vyriausybė laikosi nuostatos, jog visos skolos valstybės biudžetui turi būti gražintos (išieškotos), jos nebus nurašomos;

sukomplektuoti mokesčių inspekcijas ir ekonominę policiją sąžiningais ir kvalifikuotais kadrais, pagerinti šių darbuotojų kvalifikacijos kėlimą, užtikrinti, kad šiose tarnybose nedirbtų korumpuoti asmenys, mokesčių inspekcijų ir ekonominės policijos darbuotojų darbo apmokėjimą sieti su išieškotą į biudžetą lėšų dydžiu;

kartu su Pasaulio banku parengti strategiškai orientuotą ilgalaikę valstybės biudžeto išlaidų politikos ir valdymo programą.

Ypač daug dėmesio bus skiriama tvirtos ir efektyvios finansinės sistemos kūrimui. Tuo tikslu Vyriausybė numato:

kartu su Lietuvos banku ir kitomis suinteresuotomis institucijomis parengti finansinio sektoriaus restruktūrizavimo programą, apimančią investicijų, vertybinių popierių, draudimo, valiutinių operacijų kontrolės bei kitus finansinius klausimus;

parengti Vyriausybės teikiamų ar subsidijuojamų kreditų strategiją, kuri skatintų investicijas ir gamybos didinimą, pirmiausia plėtojant smulkų ir vidutinį verslą;

toliau spręsti nuvertėjusių gyventojų santaupų, laikomų valstybinių bankų įstaigose, kompensavimo klausimą, nuo 1995 metų gyventojams kompensacijas dėl nuvertėjusių santaupų mokėti pagal Santaupų atstatymo ir kompensavimo fonde faktiškai sukauptas lėšas;

sukurti gyventojų indėlių draudimo sistemą;

diegti atsiskaitymų už perkamas prekes ir paslaugas čekiais bei kredito kortelėmis sistema;

spręsti valstybinių akcinių bankų likvidumo klausimą, gerinant jų aktyvų kokybę, tęsti šių bankų privatizavimą, sumažinant valstybinio kapitalo dalį;

biudžeto deficita finansuoti iš vidaus ar užsienio rinkoje skolintų lėšų, išleidžiant ir vertybinius popierius, o finansinių išteklių valdymui įsteigti valstybės išda;

užbaigti rengti valstybės skolinimosi programą.

2.3. Kainų ir antimonopolinė politika

Vykstant ekonomikos reformai, valstybinis kainų reguliavimas buvo nuosekliai mažinamas. Šiuo metu pagrindinis Vyriausybės dėmesys skiriamas vykdyti kainų reguliavimą energetikos, ryšių bei transporto sektoriuose, kurie veikia kaip natūralios monopolijos.

Nuo 1994 m. energetikos išteklių kainodaros koordinavimui Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įsteigta Energetinių išteklių kainų taryba. Tokios kainų reguliavimo ir kontrolės praktikos įtvirtinimui, numatoma sukurti teisinius pagrindus, parengiant specialų natūralių monopolijų reguliavimo įstatymą, kurio pagrindinė nuostata - "nesuinteresuota" kainų kontrolė. Šie pakeitimai turėtų vykti sprendžiant valstybinio turto valdymo, pramonės infrastruktūros ir jos šakų restruktūrizacijos, koncernų bei holdingo kompanijų kūrimo klausimus. Reguluojant pramonės infrastruktūros šakų kainas, numatoma laikytis nuostatos, kad kainos padengtų ribinius gamybos kaštus, atsisakant tiesioginių subsidijų, ir užtikrintų pelną, būtina šių šakų vystymui.

Šalinant neigiamus privatizavimo reiškinius, antrajame privatizavimo etape numatoma privatizavimą reglamentuojančiais normatyviniais aktais suteikti platesnius įgaliojimus Valstybinei kainų ir konkurencijos tarnybai, pavedant jai išankstinį privatizavimo programų įvertinimą konkurencijos aspektu. Tai neleis išsigalėti monopolizmui privačiame sektoriuje ir skatins konkurenciją. Šie siūlymai atsispindės Konkurencijos įstatymo pakeitimuose ir papildymuose.

Ypatingą dėmesį numatoma skirti kainų ir konkurencijos būklei superkant žemės ūkio produktus. Pastovi kainų dinamikos analizė ir kontrolė, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi faktų ištyrimas ir įvertinimas, o taip pat smulkaus ir vidutinio verslo skatinimas žemės ūkio produkcijos perdirbimo pramonėje turėtų išlikti prioritetine Kainų ir konkurencijos tarnybos darbo kryptimi. Lietuvoje pagamintų maisto produktų prekybinio antkainio ribojimas šiuo metu sudaro dirbtines kliūtis prekių judėjimui nacionalinėje rinkoje bei sudaro galimybes piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi lokalinėse rinkose. Apsaugant vartotojų ir Lietuvos gamintojų interesus ir skatinant konkurenciją numatoma palaipsniui atsisakyti prekybinių antkainių ribojimo, padarant atitinkamus įstatyminius pakeitimus.

Vyriausybė teiks platesnę paramą miestų (rajonų) valdyboms, sprendžiant kainų ir konkurencijos problemas vietiniame ūkyje. Butų ūkio paslaugų, miestų gerbūvio darbų, transporto ir kitose vietinio ūkio rinkose numatoma plačiai taikyti viešų konkursų programą atitinkamiems darbams ir patarnavimams atlikti, pritraukiant didesnę konkurentų skaičių ir tuo sudarant prielaidas vietinio ūkio padėčiai gerinti.

Vykdamas Konkurencijos įstatymo priežiūrą, kaip prioritetinę kryptis išliks kapitalo koncentracijos ir kartelinių susitarimų tyrimai, nes aktyviai vykstantys kapitalo koncentracijos procesai Lietuvoje turi lemiamą reikšmę konkurencijos būklei.

Svarbiu uždaviniu išlieka ir ūkinių subjektų, dominuojančių atskirų prekių rinkose, veiklos kontrolė.

Atsižvelgiant į realias sąlygas ir įvertinant sukaupta praktinę patirtį, efektyvesnei konkurencijos proceso kontrolei rengiamas Konkurencijos įstatymo pataisos. To reikalauja ir vykstantys dinamiški pozityvūs poslinkiai Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos (ES) tarpusavio santykiuose, o ypatingai rengiama laisvosios prekybos tarp Lietuvos Respublikos ir ES sutartis bei Lietuvos Respublikos nuostata tapti asocijuota ES

nare. Darant įstatymo pataisas Vyriausybė sieks užtikrinti Lietuvos Respublikos konkurencijos teisės ir praktikos harmoningą suderinamumą su ES įstatymais, taisyklėmis ir procedūromis.

Kaip neatskiriama uždavinių sprendžiant konkurencijos problemas Vyriausybė numato kuo greičiau pateikti pataisyta Vartotojų teisių gynimo įstatymo projektą, kuriame numatomos ir privalomos informacijos apie prekių kainas ir kokybę pateikimas vartotojams.

2.4. Užsienio prekyba ir muitų politika

Vieni svarbiausiųjų Vyriausybės uždavinių yra užsienio prekybos apyvartos didinimas ir teigiamo užsienio prekybos balanso pasiekimas.

Šiems tikslams įgyvendinti Vyriausybė panaudos visus galimus reguliavimo svertus: muitus ir vidaus mokesčius, monetarinę politiką, ekonominę diplomatiją ir kt.

Esminis Lietuvos užsienio prekybos valstybinio reguliavimo bruožas - tai, kad ji reguliuojama ekonominėmis priemonėmis, atsisakius kvotų ir licencijavimo. Užsienio prekybai skatinti Vyriausybė laikosi atviros ekonomikos modelio, kuris leis integruotis į Europos ir pasaulio prekybos sistemas, pritraukti daugiau užsienio investicijų.

Šiuo metu svarbiausias užsienio prekybos reguliavimo svertas yra muitai, kurie veikia įvežamų ir išvežamų prekių kiekį bei asortimentą valstybei ir jos ūkio subjektams palankiausia linkme. Muitai yra operatyvaus reagavimo įrankis Lietuvos rinkai apsaugoti, todėl prie Ekonomikos ministerijos yra sudaryta koordinacinė muitų tarifų keitimo grupė.

Eksporto muitais dabar apmokestinamas tik keletas tų žaliavų ir medžiagų, kurių nepakanka ūkio poreikiams tenkinti, išvežimas, taigi eksporto muitai taikomi labai ribotai ir ateityje bus dar mažinami.

Kiek plačiau taikomi importo muitai, tačiau tai lemia objektyvios priežastys - energetikos išteklių kainų Lietuvoje ir kitose šalyse skirtumas bei valstybių - Lietuvos prekybos partnerių ūkio šakų subsidijavimo politika. Ateityje protekciniais muitais bus ginami gamintojai:

- žemės ūkio produkcijos;
- kurių produkcijos gamybą skatinti yra būtina nacionalinio saugumo požiūriu;
- kurių produkcijos gamybos efektyvumo lygis gali pasiekti pasaulinius standartus ir duoti pajamų konvertuojama valiuta;
- kurie produkcijai gaminti naudoja vietines žaliavas;
- kurių produkcijos gamybos ciklas šalyje yra uždaras (žaliavų, medžiagų ar komplektuojamųjų detalių gamyba bei gaminių surinkimas);
- kurių produkcija gaminama pagal valstybines programas.

Muitų sistemai tobulinti jau artimiausiu metu būtų tikslinga parengti naujų rūšių muitų, numatytų Muitų tarifų įstatyme (pirmiausia antidempinginių, išlyginamųjų ir kt.), taikymo metodiką. Numatoma iš esmės keisti fiskalinių muitų taikymą, jais apmokestinti tik prabangos ir prestižo prekes.

Didelę įtaką užsienio prekybos reguliavimui daro pridėtosios vertės mokestis ir akcizai. Ateityje numatoma išplėsti jų veikimo sferą, laipsniškai pakeisti muitus vidaus mokesčiais, kurie yra kur kas lankstesni.

Griežta monetarinė politika taip pat teigiamai veikia užsienio prekybą, suteikdama jai stabilumo. Priimtas Lito patikimumo įstatymas sudaro sąlygas ūkio subjektams prognozuoti

gamybą ir prekybą, sudaryti ilgalaikius kontraktus.

Siekdama užtikrinti palankias užsienio prekybos sąlygas, Vyriausybė yra sudariusi nemažą prekybos sutarčių, kurios duoda daug naudos Lietuvos ūkiui, sudaro sąlygas plėtoti prekybą tarp susitariančiųjų šalių, skatina prekybinį ir ekonominį bendradarbiavimą, paremtą Visuotinio susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT) principais. Šiuo metu laisvos prekybos režimas yra nustatytas su Švedija, Norvegija, Suomija ir Šveicarija, veikia trišalė laisvos prekybos sutartis tarp Lietuvos, Latvijos ir Estijos. Problemų sukelia tai, kad nevykdomos pasirašytos prekybos sutartys su NVS šalimis, ypač Rusija. Vyriausybė deda visas pastangas, kad šios sutartys įsigaliotų. Ateityje svarbiausioji yra laisvos prekybos sutartis su Europos Sąjunga, kurią numatoma pasirašyti dar šiemet.

Sudarydama tarptautines prekybos sutartis, Vyriausybė siekia ir sieks įtvirtinti jose prekių kilmės kumuliacijos principą, kuris leidžia aktyvinti prekybinius santykius ir gamybą.

Siekdama sukurti stabilią ir liberalią užsienio prekybos atmosferą, paskatinti užsienio investicijas ir naujų darbo vietų kūrimą, Vyriausybė pradėjo derybas dėl prisijungimo prie GATT. Sėkmingai pabaigus derybas, Vyriausybė siūlys Seimui pritarti Lietuvos prisijungimui prie šio susitarimo.

Artimiausiu metu bus parengti laisvųjų ekonominių zonų, valstybinio pirkimo bei kitų užsienio prekybą reguliuojančių įstatymų projektai.

Racionaliam užsienio prekybos reguliavimui yra būtini patikimi ir operatyvūs statistikos duomenys, todėl Vyriausybė skirs atitinkamą dėmesį užsienio prekybos statistikos sutvarkymui.

Didelė problema - informacijos apie tarptautines sutartis teikimas ūkio subjektams. Todėl Vyriausybė numato operatyviai išspręsti tarptautinių sutarčių skelbimo klausimą ir pradėti kurti prekybos informacinę sistemą (apie Lietuvos dvišales ir daugiašales ekonomines sutartis bei jų vykdymą, užsienio rinkos konjunktūrą, užsienio ir Lietuvos ūkio subjektų pasiūlymus bendradarbiauti, užsienio valstybių teisinės normas, reguliuojančias prekybą ir pan.). Renkant tokią informaciją, daug turės nuveikti Lietuvos diplomatinės atstovybės užsienyje.

2.5. Ūkio plėtojimas ir restruktūrizavimas

Lietuvos ūkio struktūra, suformuota tenkinant buvusios planinės ūkio sistemos poreikius ir veikiama jos pigių žaliavų ir energetikos išteklių, neatitinka nepriklausomos valstybės interesų ir rinkos ekonomikos keliamų reikalavimų. Stambios įmonės, naudodamos didžiulius įvežamus materialinius išteklius, gamina produkciją, nesusijusią su Lietuvos gyventojų ar gamybos poreikiais. Dėl to dabar, vykdant struktūrinę ūkio reformą, iškyla begalė problemų gamybinės infrastruktūros ir atskirų šakų plėtojimo ir restruktūrizavimo srityse.

Efektyvios gamybinės infrastruktūros plėtojimas. Gamybinė infrastruktūra lemia daugelio gamybos šakų stabilų vystymą, taip pat normalų negamybinės sferos funkcionavimą. Lietuvai tai ypač svarbu dabar, kai išteklius, kurių reikia gamybos sferai plėtoti, tenka išsigyti pasaulinėmis kainomis. Nuo gamybinės infrastruktūros lygio ir darbo stabilumo priklauso ir užsienio investicijų pritraukimo į Lietuvą galimybės.

Energetika. Lietuva turi galingų elektrinių, išvystytus elektros, dujų tinklus, naftos perdirbimo pramonę bei naftotiekį. Tačiau importuojama apie 97 procentus pirminių energetikos

ištekliai, ir didžiausia dalis - tik iš Rytų.

Vyriausybės nuomone, svarbiausios Lietuvos energetikos strategijos kryptys yra:

- sukurti daugiakanalę apsirūpinimo kuru sistema;
- kuo efektyviau naudoti energija gamyboje ir buityje;
- gerinti vietinių ir alternatyvių energijos išteklių naudojimą.

Vykdamas parengtą Lietuvos energetikos strategijos programą, numatoma rūpintis reikiama investicijų šaltiniais ir jų efektyviu panaudojimu.

Sprendama apsirūpinimo kuru ir energetinio komplekso patikimumo problema, Vyriausybė numato:

- realizuoti darbų kompleksą, apimantį naftos terminalą, produktotiekį Būtingė - Mažeikiai ir Mažeikių valstybinės įmonės "Nafta" rekonstrukcija;

- rekonstruoti Klaipėdos valstybinę naftos įmonę, numatant joje vykdyti mazuto, bitumo, tepalų ir šviesiųjų naftos produktų importą bei eksportą;

- sudaryti ilgalaikes naftos, dujų ir branduolinio kuro pirkimo sutartis, ieškoti galimybių, kaip įsigyti šių produktų ne tik Rytuose, Rusijoje;

- užtikrinti stabilų Ignalinos valstybinės atominės elektrinės darbą, įgyvendinti priemones, būtinas jai saugiai eksploatuoti, spartinti panaudoto branduolinio kuro saugyklų projektavimą ir statybą;

- artimiausiais metais užbaigti Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės pirmosios eilės statybą, įrengiant ketvirtąją agregatą;

- laipsniškai didinti naftos produktų rezervą, geriau panaudoti esamas ir statyti papildomas saugyklas.

Siekdama skatinti taupiai vartoti energiją, Vyriausybė numato tobulinti energijos tarifų sistemą (pagal realiąją vertę) ir skatinti diegti mažai energijos reikalingas technologijas. Tam būtina išlaikyti normalų santykį tarp elektros ir šiluminės energijos kainų, parengus kaštų kompensavimo mechanizmą, laipsniškai mažinti skirtumą tarp šiluminės energijos kainų gyventojams ir kitiems vartotojams. Vyriausybė visokeriopai rėms energijos taupymo ir apskaitos priemonių diegimą.

Sprendžiant energetikos problemas, ypač svarbu skatinti naudoti vietinius kuro išteklius, nuolat plėsti savos naftos gavybą, kurios apimtį pagal esamas prognozes per kelerius artimiausius metus galima padidinti iki 0,5 mln. tonų per metus.

Transportas. Lietuvos ekonomikos reforma ir ūkio restruktūrizavimas, prekių mainų ir turizmo ryšių su Vakarų bei Rytų šalimis plėtojimas, tarptautinių ir vidaus pervežimų paklausos pokyčiai lemia šias pagrindines Lietuvos valstybinės transporto politikos kryptis:

- integruoti Lietuvos transporto sistemą į Europos transporto tinklą ir transporto paslaugų rinką, panaudojant patogią Lietuvos geopolitinę padėtį tarptautiniams, tranzitiniams bei turizmo ryšiams plėtoti;

- suderinti šalies teisinės transporto veiklos reguliavimo sistemą su Europos Sąjungoje ir kitose Vakarų Europos šalyse taikomomis juridinėmis transporto reglamentavimo taisyklėmis bei standartais, prisijungti prie pagrindinių daugiašalių sutarčių (konvencijų), reglamentuojančių transporto veiklą;

- aktyviai dalyvauti valstybei užtikrinant stabilią strateginių transporto infrastruktūros objektų veiklą, jų rekonstravimą ir plėtojimą, pagal galimybes pasitelkti tam reikiamus investicinius išteklius;

plėtoti multimodalinius pervežimus, stengtis pašalinti Lietuvos transporto sektoriaus nesuderinimą techniniu, technologiniu ir organizaciniu požiūriu su Vakarų bei Šiaurės Europos kombinuoto transporto sistemomis;

demonopolizuoti ir privatizuoti valstybinio sektoriaus objektus, teikiančius komercines pervežimo paslaugas, skatinti investuoti vidaus ir užsienio privatų kapitalą į šių paslaugų (vidaus bei tarptautinių pervežimų) plėtojimą;

remti savivaldybes atnaujinant visuomeninio transporto parką.

Geografinė Lietuvos padėtis lemia tarptautinę jos transporto infrastruktūros reikšmę. Vyriausybė teiks prioritetą šių tarptautinių transporto koridorių plėtojimui Lietuvoje:

jūrų ir sausumos keliais Vakarų - Rytų kryptimi per Klaipėdos uostą, t.y. multimodaline transporto grandine tarp Vakarų bei Šiaurės Europos valstybių ir Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos bei kitų šalių. Tam reikalui numatoma modernizuoti Klaipėdos uostą bei su juo susijusias sausumos transporto sistemas, ypač išplėsti multimodalinius pervežimus;

kelių ir geležinkelio magistralėmis Šiaurės - Pietų kryptimi, t.y. greitkeliu Via-Baltica bei modernizuojant europinio standarto geležinkelio liniją (Suvalkai - Šeštokai), ateityje numatant nutiesti tarptautinės reikšmės greitojo keleivinio eismo geležinkelį Varšuva - Talinas per Kauną, Šiaulius;

susisiekimo oro transportu plėtojimui tarp Lietuvos ir Vakarų bei Šiaurės Europos, NVS šalių. Nuolat gausėjančių skrydžių Lietuvos oro erdve saugumui užtikrinti numatoma toliau modernizuoti lokacinę ir aeronavigacinę skrydžių valdymo įrangą. Lietuvos aviakompanijos toliau sieks įsitvirtinti Vakarų Europos šalių oro transporto paslaugų rinkoje. Ieškoma galimybių, kaip pasitelkti užsienio investicijas buvusių karinių aerouostų konversijai, kad jie tiktų tarptautiniams keleivių ir krovinių pervežimams, toliau modernizuoti Vilniaus ir Kauno aerouostus.

Konkretūs Lietuvos transporto sistemos rekonstravimo ir restruktūrizavimo planai aukščiau minėtuose koridoriuose atsispindi 1994 metais baigtoje rengti ir Vyriausybės priimtoje Lietuvos transporto plėtros nacionalinėje programoje, kuri apima laikotarpį iki 2010 metų. Joje artimiausių trejų metų laikotarpiu prioritetas teikiamas šiems projektams:

Klaipėdos uosto modernizavimui ir plėtojimui. Turi būti rekonstruoti ir patobulinti uosto vartų ir prievažų uosto teritorijoje infrastruktūra, konteinerių, Ro-Ro, birių krovinių ir keleivių terminalai, įgyvendinta uosto operacijų kompiuterizavimo programa;

pagrindinių Lietuvos geležinkelių linijų, užtikrinančių tranzitinį multimodalinį eismą, modernizavimui (magistralės Klaipėda - Vilnius - Šumskas bei jos atšakos į Kaliningrado uostą atkūrimui ir elektrifikavimui, signalizacijos sistemos tobulinimui). Teisiškai integruojant šias linijas į Vakarų Europos geležinkelių ir kombinuoto transporto sistemas, rengiamasi Lietuvos prisijungimui prie Berno tarptautinių pervežimų geležinkeliais konvencijos (COTIF), prie Europos susitarimo dėl pagrindinių magistralinių geležinkelio linijų (AGC), prie Europos susitarimo dėl pagrindinių kombinuoto transporto linijų (AGTC) ir prie JTO Europos Ekonominės Komisijos Transeuropinio geležinkelio tinklo (TER) projekto;

tarptautinės kelių magistralės Via-Baltica projekto įgyvendinimui atskiriomis stadijomis, kitų tranzitinės reikšmės autokelių dangos atkūrimui ir sutvirtinimui, aplinkkelių

tiesimui;

Lietuvos Respublikos civilinės aviacijos direkcijos lokacinės ir aeronavigacinės įrangos modernizavimui (šis projektas yra finansuojamas Prancūzijos Vyriausybės kredito lėšomis, pagrindiniai darbai bus užbaigti 1994 metų pabaigoje), Vilniaus ir Kauno aerouostų rekonstravimui;

pagrindinių Lietuvos valstybės sienos kirtimo punktu infrastruktūros plėtojimui, kad būtų išvengta tarptautinio eismo "kamščių".

Nežiūrint nacionalinių interesų prioriteto, infrastruktūros modernizavimo, transporto priemonių atnaujinimo, Lietuvos transporto sistemos integravimas į Europos transporto tinklą ekonominio bei juridinio suderinimo atžvilgiu negali būti atskirtas nuo Baltijos jūros baseino šalių integruotų tarptautinių transporto koridorių, susietų su Europos Sąjungos, Europos Laisvosios Prekybos Asociacijos valstybių transporto infrastruktūros objektais, formavimo. Todėl pagrindiniai Lietuvos valstybinės transporto politikos aspektai derinami su bendraisiais Europos transporto plėtojimo strateginiais tikslais. Susisiekiama ministerijos atstovai dalyvauja ir aktyviai dalyvauja įvairių tarptautinių darbo ir projektų rengimo grupių, tarptautinių organizacijų veikloje atliekant daugiašalius transporto sistemų modernizavimo galimybių tyrimus, identifikuojant regioninių transporto infrastruktūros projektų prioritetus.

Transporto sektoriuje susiklostė trys tarptautinio bendradarbiavimo lygiai, kuriuos rengiamasi plėtoti ir ateityje:

Baltijos valstybių bendrosios transporto politikos formavimas;

Baltijos jūros baseino šalių transporto infrastruktūros ir veiklos harmonizavimas;

tarptautinė veikla Europos mastu, derinant Europos Sąjungos Rytų bei Centrinės Europos valstybių transporto infrastruktūros plėtojimo politikas.

Aktyviai dalyvaujant tarptautinių organizacijų (JTO Europos Ekonominės Komisijos Transporto komiteto, Europos transporto ministrų konferencijos sekretoriato, Europos Sąjungos Generalinio Transporto direktorato) darbo grupių veikloje, pasiekta, kad pagrindiniai Lietuvos transporto (Šiaurės - Pietų ir Vakarų - Rytų) koridoriai, greta kitų, pripažinti (Europos transporto ministrų konferencijoje Graikijoje, vykusioje 1994 metų kovo mėnesį) prioritetiniais plėtojant Europos transporto tinklą.

Tai padės užsitikrinti tarptautinių finansinių institucijų paramą, kurios reikia Lietuvos transporto infrastruktūros plėtojimo kryptims įgyvendinti.

Ryšiai ir informatika. Lietuvos ūkio valdymo ir ūkio subjektų veiklos efektyvumas daug priklauso ir nuo stabilios ryšių bei informatikos infrastruktūrų veiklos, spartaus jų plėtojimo.

Vyriausybė skatins įmones bendradarbiauti su užsienio firmomis modernizuojant ir plėtojant ryšių bei informatikos infrastruktūrą, remis konkuruojančių firmų kūrimąsi bei veiklą, išlaikydama valstybės reguliuojamą svarbiausių ryšių paslaugų (telefono ryšio užtikrinimas, laiškų, pensijų pristatymas ir kt.) teikimą ir jų kainų nustatymą. Vyriausybė sieks laipsniškai pereiti nuo administracinio ryšių įmonių valdymo prie netiesioginio reguliavimo pašto ir telekomunikacijų taisyklėmis, veiklos licencijomis, įrangos sertifikavimu.

Modernios ryšių ir informatikos infrastruktūros kūrimas šalyje spartinamas pritaikant išsivysčiusių pasaulio šalių patirtį bei modernias technologijas ir pasinaudojant finansine

parama. 1992 metais pradėta vykdyti ilgalaikė strateginė nacionalinės informacinės infrastruktūros kūrimo programa "Lietuva-2000". Viena iš šios programos dalių numato įdiegti RISC architektūros kompiuterių gamybą Lietuvoje.

Kartu su konsultacinėmis užsienio firmomis 1993 metų III ketvirtyje parengta šakos plėtojimo strateginė programa, kurioje, be kitų priemonių, numatoma:

- sukurti modernią valstybės valdymo informacinę sistemą ir nacionalinę informacinę infrastruktūrą;

- parengti Lietuvos kompiuterizavimo ilgalaikį planą ir detalu dvejų metų planą (nustatant informatikos projektų prioritetus);

- sukurti kompiuterių tinklo architektūrą, apibrėžti nacionalinių duomenų bazių funkcionavimą jame;

- sukurti valstybinės informacinės infrastruktūros elementų integravimo, jų sąveikos palaikymo metodus, standartus, procedūras;

- sukurti ir miestų bei rajonų savivaldybėse pradėti diegti tipinę kompiuterizuotą informacinę sistemą "Savivaldybė";

- parinkti pagrindinius techninius partnerius ir galimus finansavimo šaltinius, kurių reikia šakos infrastruktūrai plėsti;

- plėtoti komercinius alternatyvius telefono bei telekso ryšio tinklus, sukurti paketų komutacijos režimu veikiančią duomenų perdavimo tinklą, nutiesti tarptautinį optinį kabelį į Latviją;

- įdiegti atsiskaitymo už vietinius telefono pokalbius sistemą, toliau plėsti bendrojo naudojimo telefono tinklą - statyti telefono stotis naujuose gyvenamuosiuose rajonuose, išplėsti mobilaus ryšio veikimo zoną visoje Lietuvoje;

- parengti nacionalinę radijo dažnių paskirstymo lentelę, sukurti 100-108 MHz dažnių diapazonu veikiančių valstybinių radijo stočių tinklą bei daugiaprogramius kabelinės ir kabelinės-eterinės televizijos tinklus;

- modernizuoti Lietuvos pašto technologinius procesus - sukurti pašto kasų sistemą (Giro post), keisti įrenginius, automatizuoti tarptautinių atsiskaitymų procesą;

- sukurti pašto siuntų bei vertybių apskaitos ir kontrolės sistemą.

Sprendama statybos ir urbanistikos bei komunalinio ūkio problemas, Vyriausybė daugiausia dėmesio skirs statybos ir pastatų valstybinei priežiūrai, valstybės remiamos programos "Būstas" įgyvendinimui, esamų pastatų ir inžinerinės infrastruktūros objektų išsaugojimui ir priežiūrai, įstatyminės ir normatyvinės bazės kūrimui, teritoriniam planavimui ir urbanistikai, tam, kad būtų taupomi energetikos ištekliai gaminant statybines medžiagas ir statant naujus bei eksploatuojant esamus pastatus, skatins efektyvių termoizoliacinių ir lakštinių statybinių medžiagų, konstrukcijų ir inžinerinės įrangos gamybą bei naudojimą.

Įgyvendinama šiuos uždavinius, Vyriausybė numato:

- vidaus ištekliais ir pasitelkiant užsienio kapitalą pertvarkyti cemento pramonę (pagal naują technologiją), keramikos pramonę, spręsti lakštinio stiklo, mineralinės vatos, minkštos stogo dangos, neasbestinio šiferio gamybos problemas;

- rengti įstatyminę ir normatyvinę statinių priežiūros bei jų eksploatavimo bazę, statybos normas bei statybos šakos standartus (pereinant prie tarptautinių ir Europos regionų normų), tobulinti statybinių medžiagų, gaminių ir konstrukcijų sertifikavimą;

- griežtinti valstybinę statinių priežiūrą, didinti pareigūnų bei ūkio subjektų atsakomybę, šalinti savavališkos statybos padarinius;

teikti paramą besistatantiems arba perkantiems gyvenamuosius namus, butus, pirmenybę teikiant socialiai remtiniems asmenims Gyventojų apsirūpinimo gyvenamosiomis patalpomis įstatyme nustatyta tvarka, vykdyti gražintinų savininkams gyvenamųjų namų nuomininkų aprūpinimo butais programą ir gyvenamųjų namų, butų renovaciją bei apšiltinimą;

sudaryti galimybes (kuriant įstatyminę ir normatyvinę bazę) steigti gyventojų taupymo ir paskolų bendroves - kredito unijas. Tai sudarys palankias sąlygas gyventojams kaupti indėlius ir panaudoti juos būstui statyti arba pirkti, jam renovuoti arba apšiltinti;

plėsti ir tobulinti teritorinio planavimo darbus rengiant Lietuvos Respublikos teritorijos tvarkymo generalinį planą, tikslinant miestų ir gyvenviečių generalinius planus bei kitus teritorinio planavimo dokumentus;

koordinuoti miestų ir gyvenviečių tvarkymo problemas bei inžinerinės infrastruktūros plėtojimą pagal pasikeitusius žemės nuosavybės santykius;

kartu su savivaldybėmis spręsti komunalinio ūkio problemas, laikantis nuostatų, kad už komunalinį ūkį yra atsakingos savivaldybės;

numatyti santykių tarp komunalinį ūkį eksploatuojančių organizacijų ir savivaldybių sureguliuojimą.

Siekiant išsaugoti turimus statybos ir statybinių medžiagų pramonės pajėgumus ir gausinti užsienio valiutos išteklius, bus toliau skatinamas statybos paslaugų bei statybinių medžiagų eksportas.

Svarbiausieji miškų ūkio plėtojimo uždaviniai - tvarkyti miškus nenutrūkstamo ir daugiatakslio naudojimo principais, tenkinti Lietuvos ūkio ir gyventojų medienos poreikius, saugoti ir puoselėti kraštovaizdį, biologinę įvairovę.

Įgyvendindama šiuos uždavinius, Vyriausybė numato:

siekti, kad Lietuvos miškingumas padidėtų 2-3 procentais, - apželdinti mišku eroduojamas ir žemės ūkiui netinkamas žemes;

didinti miškų produktyvumą, gerinti jų apsaugines, socialines bei kitas funkcijas, diegti tobulesnes miško kirtimo ir atkūrimo technologijas, kurti tobulesnę sėklinių plantacijų ir daigynų ūkį;

miško kirtimo apimtį nustatyti atsižvelgiant į ekologinius ir rinkos reikalavimus;

didinti nepaklausios Lietuvoje medienos eksportą ir naudoti gautas lėšas miškų ūkiui modernizuoti;

plėtoti miško kirtimo ir medienos apdirbimo atliekų naudojimą kurui ir biokurui;

spartinti miškų gražinimą jų buvusiems savininkams, teikti jiems metodinę, konsultacinę ir ūkinę paramą tvarkant miškus. Lietuvoje dominuojančia laikyti valstybinę miškų nuosavybę;

plėtoti teisinius ir normatyvinius miškų ūkio pagrindus, prioritetiniu laikyti kompleksinį miškų ūkį, apimantį miško atkūrimą, priežiūrą, apsaugą ir miško išteklių naudojimą.

Ypač svarbios yra pramonės restruktūrizavimo problemos: būtina spręsti valstybinės ir privatinės nuosavybės santykių klausimus, restruktūrizuoti įmones, o kai kuriais atvejais ir visus pošakius, atsižvelgiant į vidaus ir tarptautinės rinkos reikalavimus.

Struktūrinė reforma pramonėje bus vykdoma remiantis parengta pramonės restruktūrizavimo programa, kurioje numatomos šios svarbiausios reformos kryptys:

prioritetinių pramonės sektorių ar kai kurių gamybos (produkcijos) rūšių plėtojimo programų įgyvendinimas ir naujų

prioritetų formavimas atsižvelgiant į rinkos sąlygų kitimus;
efektyvios gamybinės infrastruktūros tolesnis plėtojimas;
smulkaus ir vidutinio privataus verslo, kaip sektoriaus, gebančio jautriai reaguoti į rinkos konjunktūrą ir greitai persitvarkyti, plėtojimas;
įvairių nuosavybės formų pramonėje skatinimas pertvarkant valstybines arba kuriant naujas privačias įmones;
nemokių valstybinių ir valstybinių-akcinių įmonių reorganizavimas ir sanavimas arba likvidavimas;
kryptingas įmonių specializavimosi keitimas pagal pasaulio rinkos konjunktūrą, atsisakant pramonės vienpusiškos priklausomybės nuo Rytų žaliavų rinkos ir labiau siejant įmonių veiklą su turimais vietinių žaliavų ištekliais;
svarbiausių pramonės šakų gamybos struktūros pertvarkymas (produkcijos atžvilgiu).

Vyriausybė prie prioritetinių pramonės plėtojimo krypčių priskiria:

šiluminės energijos vartojimo apskaitos ir reguliavimo prietaisų gamybą;

žemės ūkio mašinų, padargų ir inventoriaus gamybos plėtimą kooperuojantis su kitomis Baltijos valstybėmis;

linų ir odų komplekso perorientavimą, produkcijos eksporto potencialo didinimą;

racionalesnę Lietuvos miškų išteklių naudojimą ir medienos perdirbimą;

termoizoliacinių medžiagų gamybą;

chemijos ir farmacijos įmonių techninį pertvarkymą siekiant mažinti energijos poreikį ir gerinti produkcijos asortimentą;

vaistų, medicinos prietaisų ir kompensacinės technikos gamybą.

Atsižvelgdama į tai, Vyriausybė remia atitinkamų programų rengimą bei jų realizavimą. Skandinavijos šalių konsultacinių firmų dalyvavimas rengiant šias programas suteikia daugiau galimybių objektyviai įvertinti, ar mūsų šalies produkcija tinkama eksportui ir gali konkuruoti užsienyje, bei pasitelkti užsienio investitorius joms įgyvendinti.

Elektronikos ir elektrotechnikos pramonė, palyginti su kitomis, yra gana aukšto techninio ir technologinio lygio, jos darbuotojai daugiausia aukštos kvalifikacijos. Tačiau gaminama produkcija nepajėgi konkuruoti Vakarų šalių rinkoje.

Nemaža šios pramonės šakos įmonių buvo labai integruotos į buvusiąją TSRS ir vykdė specialius karinio-pramoninio komplekso užsakymus. Todėl labai svarbu spartinti šios pramonės šakos gamybos konversiją, ją restruktūrizuoti ir modernizuoti. Tuo tikslu keičiama šios šakos produkcijos struktūra - plečiama televizinės technikos, medicinos įrangos, ekologinių matavimo prietaisų gamyba ir mažiau gaminama nepaklausios skaičiavimo, organizacinės technikos bei magnetofonų. Bus plečiama Lietuvos įmonių kooperacija; tai leis sumažinti komplektuojamųjų detalių importą.

Įvertinus šakos techninį lygį ir modernizavimo galimybes, reikia pripažinti, kad artimiausiais metais pagrindinė produkcijos realizavimo rinka bus Rytai. Todėl Vyriausybė laiko svarbiausiu uždaviniu susitarti su Rusija ir kitomis NVS šalimis dėl muitų sistemos normalizavimo.

Mašinų gamyba buvo ir yra viena iš labiausiai orientuotų į NVS šalių rinką tiek žaliavų bei kitų materialinių išteklių gavimo, tiek gatavos produkcijos realizavimo atžvilgiu. Neįmanoma pakeisti susiklosčiusios padėties nepritraukiant užsienio ir

vidaus investitorių. Naujos gamybos technologijos pirmiausia bus diegiamos įmonėse, turinčiose geresnes perspektyvas gaminti eksportui tinkamą produkciją (bifreoniai šaldytuvai, dviračiai, mopedai, konteineriai), taip pat produkciją, tenkinančią vietinės rinkos poreikius (žemės ūkio mašinos ir ūkio padargai, skalbimo mašinos ir kita buitinė technika).

Artimiausiais metais numatoma pradėti gaminti dyzelinius variklius, remontuoti bei modernizuoti keleivinius ir krovinius vagonus, išplėsti šildymo katilų, naudojančių vietinį kura, gamybą. Modernizuojama Kauno ketaus liejykla.

Staklių ir įrankių pramonėje numatoma toliau plėtoti precizinių staklių gamybą. Bus gaminamos tobulesnės metalo ir medienos apdirbimo staklės, kurios galės sėkmingiau konkuruoti užsienio rinkoje.

Numatoma kurti įvairių įrengimų remonto bazes, gaminti atsargines detales.

Chemijos pramonė šiuo metu yra didžiausia eksportuotoja. Tačiau ši šaka suvartoja daug energijos, o gamyba labai priklauso nuo iveržtinių žaliavų ir medžiagų. Chemijos pramonės produkcija (ypač mineralinės trašos) turi didelę paklausą užsienio rinkoje ir neblogas realizacijos perspektyvas ateityje.

Atsižvelgiant į tai, ši pramonė bus plėtojama kryptimis, kurios užtikrins tolesnį jos produkcijos eksporto didėjimą, platesnio asortimento, geriau tenkinančio vidaus rinkos (ypač ūkininkų) poreikius, produkcijos sukūrimą, ekologinės būklės gerinimą.

Visa tai numatoma įgyvendinti mažinant žaliavų ir medžiagų sąnaudas, diegiant naujas gamybos technologijas.

Kadangi stokojama polimerinių žaliavų, bus pereinama prie sudėtingesnių dirbinių, naudojančių mažiau iveržtines žaliavas. Daugiau dėmesio bus skiriama naudotų plastmasių surinkimui ir perdirbimui.

Farmacijos pramonė - prioritetinga ūkio šaka, kuriai nereikia daug žaliavų ir medžiagų, o gamyba ekologiniu požiūriu švari, turimas neblogas mokslinis potencialas.

Gamyboje bus intensyviau naudojamos vietinės žaliavos (ypač augalinės ir gyvulinės). Dalį cheminių junginių, naudojamų vaistų gamybai, numatoma sintetinti Lietuvoje.

Farmacijos pramonėje akcentuojamos šios prioritetingos gamybos kryptys: genoinžinerinių preparatų, diagnostikumų gamyba, vaistažolių auginimas bei perdirbimas. Jos bus vykdomos pagal parengtą farmacijos pramonės plėtojimo programą, kurią įgyvendinti numatoma 1993 - 1995 metais.

Svarbiausias šios programos tikslas - padidinti vaistų, ypač vaistinių medžiagų, gamybą vidaus rinkai, kartu gerinti gaminamų vaistų kokybę, laipsniškai pereinant prie Vakarų šalių vaistų gamybos technologijų ir kokybės standartų.

Esamos farmacijos įmonėse numatoma plačiau diegti iveržamų vaistų išfasavimą.

Lengvoji pramonė yra tradicinė Lietuvos pramonės šaka, turinti nemažą techninį potencialą ir palyginti tvirtą padėtį pasaulinėje rinkoje.

Pasitelkus užsienio investitorius, bus tobulinamos esamos gamybos technologijos ir siekiama išplėsti lengvosios pramonės gaminių eksportą į pasaulinę rinką.

Prioritetas bus teikiamas linų pramonei, natūralių odų ir kailių perdirbimui.

Medienos perdirbimo pramonėje bus siekiama sukurti modernią gamybą, kuri optimaliai perdirbtų medienos išteklius, o gaminiai tikėtų eksportui ir tenkintų vietinės rinkos paklausą.

Bendradarbiaujant su užsienio kompanijomis, bus pritraukiamos užsienio investicijos naujiems įrengimams įgyti ir esamiems pajėgumams pertvarkyti. 1995 metais numatoma parengti šalies medienos gaminių standartus.

Numatomos šios prioritetinės gamybos pertvarkymo kryptys: lentpjūvių rekonstravimas, celiuliozės ir popieriaus, medienos plokščių, klijuotinės faneros pramonės modernizavimas.

Bus siekiama efektyviai perdirbti popiermedžių išteklius, aprūpinti popieriaus pramonę žaliava, celiulioze ir chemine termomechanine medienos mase.

Kad mažiau reikėtų importuoti kuro, medienos pramonės įmonių katilinėse bus pertvarkoma šiluminės energijos gamyba - naudojamos medienos atliekos.

Nemaža dėmesio Vyriausybė skirs baldų pramonės plėtojimui. Įdiegus užsienio technologijas, numatoma gaminti eksportui tinkamą produkciją, šiuolaikinėmis medžiagomis pagerinti baldų dizainą.

2.6. Investicijų politika

Investicijų politikoje Vyriausybė laikysis šių pagrindinių nuostatų:

iš Lietuvos nacionalinio biudžeto lėšų finansuoti tik valstybiniai socialinės sferos, taip pat valstybinę reikšmę turintys gamtosaugos ir svarbiausieji Vyriausybės patvirtinti prioritetinių ūkio šakų objektai;

pelno siekiančios įmonės investicijas vykdo savomis ir skolintomis lėšomis.

Biudžeto asignavimus investicijoms tikslinga skirti konkurso būdu atrinktiems geriausiems projektams. Vyriausybė numato iki 1994 m. spalio 1 d. parengti valstybės investicijų 1995 - 1997 metų programą, be to, kartu su Lietuvos banku 1994 metais parengti investicijoms skirtų kreditinių išteklių kaupimo bei palūkanų už ilgalaikius kreditus panaudojimo investicijoms strategiją.

Atsižvelgdama į tai, kad investicijų poreikis labai didelis (vien pramonės restruktūrizavimo programai įgyvendinti reikėtų apie 700 mln. JAV dolerių), o be jų įmonėms apsirūpinti nauja technika, pakeisti technologijas nėra galimybių, Vyriausybė imsis šių priemonių užsienio investicijoms pritraukti:

teiks pirmenybę valstybinio turto privatizavimui už konvertuojamą valiutą ir bendrą su užsienio kapitalu įmonių steigimui;

tobulins ekonomiškai pagrįstą ūkio šakų prioritetų nustatymo, užsienio kreditų paėmimo bei jų panaudojimo, Vyriausybės garantijų teikimo sistema;

parengs unifikuotą investicinių projektų, verslo planų rengimo bei jų ekspertizės atlikimo sistemą, pertvarkys ministerijų ir kitų valstybinių institucijų veiklą šioje srityje;

tobulins Vyriausybės vardu iš užsienio gautų paskolų, tarptautinių organizacijų ir kitų užsienio rėmėjų techninei paramai teikiamų lėšų paskirstymo sistemą bei kriterijus, didesnę minėtų lėšų dalį skirs tokiems projektams, kuriuos įgyvendinant bus diegiama galinčios konkuruoti ir tinkamos eksportui produkcijos gamybos technologija; didžiąją paskolų dalį perduos komerciniams bankams, nurodydama jiems tik paskolų naudojimo kryptis bei jų teikimo sąlygas, o bankams perduodant visišką atsakomybę už paskolų gražinimą;

didžioji dalis Lietuvos Respublikos Vyriausybės vardu gautų

užsienio paskolų bus skirta prioritetinėms pramonės šakoms plėtoti, valstybės remiamoms ir patvirtintoms programoms įgyvendinti;

visokeriopai rems kreditų smulkiam ir vidutiniam verslui (pirmiausia efektyviems, naujas darbo vietas kuriantiems projektams) teikimą, kartu tobulins kreditų gražinimo garantijų sistemą.

Siekdama pritraukti užsienio investicijas, Vyriausybė inicijuos Konstitucinės nuostatos dėl žemės pardavimo užsienio investitoriams pakeitimą, aktyviai rems neseniai įsteigtą Lietuvos investicijų agentūrą ir Lietuvos vystymo banką, steigiamą kartu su Europos rekonstrukcijos ir vystymo banku.

Užsienio investicijų politikoje Vyriausybė ir toliau aktyviai bendradarbiaus su Tarptautiniu valiutos fondu, Pasaulio banku, Europos rekonstrukcijos ir vystymo banku, Šiaurės šalių investicijų banku bei kitomis tarptautinėmis finansinėmis organizacijomis.

2.7. Ūkio valdymo tobulinimas

Vykdam ekonomikos reformą, valstybinio valdymo organai buvo kelis kartus pertvarkyti. Tai neišvengiama, nes nepriklausomoje šalyje turi būti vykdomos visos ekonomikos ir socialinės sferos valdymo funkcijos.

Įgyvendindama savo programą ūkio valdymo tobulinimo srityje, Vyriausybė nuolat nagrinėjo ir teikė Seimui pasiūlymus dėl visų lygių valdymo organizacinės struktūros tobulinimo. Seimas priėmė Vyriausybės pateiktą Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymą, suderintą su Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatomis. Jame reglamentuojama Vyriausybės sudarymo tvarka, veiklos teisiniai pagrindai ir kompetencija, apibrėžti Vyriausybės santykiai su Seimu ir Respublikos Prezidentu, nustatytas ministerijų sąrašas.

Siekiant užtikrinti nuoseklią valdymo reformą, valstybės valdymo institucijų bei savivaldybių sąveiką nustatant ir vykdam ekonominės, investicinės ir socialinės politikos strategiją, Vyriausybė sieks gerinti jų darbo koordinavimą.

Artimiausiu metu bus patikslintos visų ministerijų bei valstybinių tarnybų funkcijos ir patvirtinti jų nuostatai.

Vyriausybė spres ministerijų vidaus reikalų tvarkymo, organizavimo klausimus, peržiūrės ministerijoms skirtas lėšas, kad ministerijų reorganizavimui ar naujų ministerijų finansavimui nebūtų skiriama papildomų finansinių išteklių.

Priėmus Vyriausybės įstatymą, Vyriausybė iki 1994 m. rugpjūčio 1 d. parengs ir patvirtins savo darbo reglamentą.

Ypač daug dėmesio Vyriausybė skirs savivaldybių reikalams.

Savivaldos srityje Vyriausybė laikysis šių pagrindinių nuostatų:

tiksliau ir aiškiau atriboti valstybinio valdymo funkcijas nuo savivaldos funkcijų;

suformuoti savivaldybių nuosavybę, sudaryti ekonomines sąlygas realizuoti savivaldos principus;

sudaryti sąlygas savivaldybėms savarankiškai formuoti savo biudžetus ir vykdyti ūkines funkcijas; atskirti nuo savivaldybių biudžetų lėšas, būtinas valstybinio valdymo funkcijoms per savivaldybes įgyvendinti;

administracinę-teritorinę ir valdymo reformas vykdyti pakopomis, baigus vykdyti kitas šiuo metu pradėtas reformas ir atsižvelgiant į turimus materialinius išteklius, neardyti šiuo metu esamos infrastruktūros ir susiklosčiusių ryšių tarp valstybinių valdymo organų ir Lietuvos Respublikos

administracinių-teritorinių vienetų.

Vykdydama savo programą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė aprobavo ir pateikė Lietuvos Respublikos Seimui svarstyti vietos savivaldos, apskrities valdymo, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio pakeitimo, Lietuvos Respublikos administracinių-teritorinių vienetų ir jų ribų įstatymų bei įstatymo dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto perdavimo vietos savivaldybių nuosavybės projektus. Šie Vyriausybės aprobuoti įstatymų projektai šiuo metu yra svarstomi Seime.

Priėmus Seimui pateiktus įstatymų projektus, Vyriausybė ir toliau tobulins valstybės teritorinio valdymo sistemą, sudarys reikiamas ekonomines sąlygas savivaldybėms realizuoti įstatymų joms suteiktas teises, sieks, kad būtų subalansuoti valstybės ir savivaldos interesai.

Vyriausybė rūpinsis valstybės tarnautojų įstatymo nuostatų įgyvendinimu, valstybės valdymo aparato sukomplektavimu iš kompetetingų ir sąžiningų specialistų. Iš valstybės tarnautojų bus griežtai reikalaujama tinkamai atlikti savo pareigas, laikytis įstatymų, bus nedelsiant reaguojama į biurokratizmo, valdininkų savivalės, korupcijos faktus, į visuomenės ir masinės informacijos priemonių signalus šiais klausimais.

3. AGRARINĖ POLITIKA IR MAISTO ŪKIS

Per praėjusį laikotarpį (nuo 1991 metų pabaigos) agrarinė reforma buvo vykdoma griaunant senąją ūkio struktūrą, o naujoji buvo kuriama be žemės naudojimo ir ūkio formavimo strategijos bei projektų. Todėl dabartinės Vyriausybės pastangos buvo sutelktos visų pirma tokios "reformos" neigiamiems padariniams žemės ūkyje iverkti.

Atsižvelgdama į įstatymų žemės reformos ir nekilnojamojo turto gražinimo klausimais pataisas, Vyriausybė patikslino maždaug pusę anksčiau priimtų aktų, reglamentuojančių žemės reformą ir nekilnojamojo turto gražinimą. Nekeičiant esminių suformuotų nuostatų, kaimo žmonėms buvo sudarytos palankesnės sąlygos susigražinti nuosavybės teisę į žemę, įteisintas 2-3 ha žemės suteikimas asmeniniam ūkiui, sudaryta daugiau galimybių buvusiems savininkams susigražinti ją žemės ūkio įmonėms priskirtuose plotuose, pereita nuo skuboto žemės dalijimo prie žemės reformos pagal pagrįstus žemės reformos žemėtvarkos projektus. Numatyti papildomi kompensavimo už valstybės išperkama žemę ir mišką būdai. Priimti žemės nuomos ir žemės įstatymai.

Šie sprendimai paspartino žemės gražinimo procesą, padarė jį geriau valdomą, paklūstantį žemėtvarkos principams. 1994 metų pradžioje buvo jau apie 113 tūkst. ūkininkų, kurie valdė 996 tūkst. hektarų žemės. Beveik 50 tūkst. ūkininkų žemė atmatuota 1993 metais, o tai maždaug 1,7 karto daugiau negu 1991-1992 metais. 1993 metais daugiau kaip 26 tūkst. asmenų sugražinta nuosavybės teisė į žemę (1991-1992 metais - tik 12 tūkst. asmenų). Baigiami išmatuoti vietovėje 2-3 ha asmeninio ūkio žemės sklypai.

Priimta Nacionalinė žemės ūkio plėtojimo programa, pagal kurią formuojama ir vykdoma agrarinė politika. 1994-1995 metais bus parengtos atskirų žemės ūkio šakų plėtojimo programos - kaimo socialinės raidos ir gyventojų užimtumo programa, grūdų, pieno programa, mėsos programa, rapsų platesnio auginimo ir gyventojų aprūpinimo aliejumi programa, gyventojų aprūpinimo cukrumi programa, gyventojų aprūpinimo vaisiais ir uogomis programa,

šiltnamių modernizavimo programa.

Sprendžiant gyventojų užimtumo problemą, bus skatinamas smulkaus verslo plėtojimas kaime.

Siekdama kompleksiskai sureguliuoti žemės ūkio produkcijos gamintojų, perdirbėjų ir vartotojų santykius, tobulinti finansinės paramos žemės ūkiui sistemą ir kitus klausimus, Vyriausybė rengia ir pateiks Seimui žemės ūkio valstybinio reguliavimo įstatymo projektą.

Ekonominėmis priemonėmis perdirbimo pramonės įmonės bus skatinamos didinti apyvartines lėšas ir gerinti atsiskaitymus su žemės ūkio produkcijos tiekėjais.

Žemės ūkio produkcijos supirkimo, perdirbimo, prekybos maisto produktais, taip pat paramos žemės ūkiui lėšų panaudojimo klausimai bus sprendžiami atsižvelgiant į Žemės ūkio produkcijos supirkimo reguliavimo ir koordinavimo tarybos pasiūlymus.

Pagal šias rekomendacijas Vyriausybė reguliuos maistinių grūdų ūkį, nustatydamą valstybės išteklių kaupimo kvotas. Grūdų supirkimui pagal kvotas bus skirtos reikiamos lėšos. Kita žemės ūkio produkcija bus perkama vadovaujantis iš anksto sudarytomis pagal žemės ūkio produkcijos supirkimo reguliavimo ir koordinavimo tarybos rekomendacijas dvišalėmis sutartimis tarp žemės ūkio produkcijos gamintojų ir perdirbamosios pramonės įmonių.

Toliau vykdydama agrarinę reformą, Vyriausybė vadovausis šiomis pagrindinėmis nuostatomis:

iki 1994 m. gruodžio 31 d. nustatyti negražintinos (valstybės išperkamos) ir gražintinos žemės plotus;

iki bus parengti kompleksiniai žemės reformos žemėtvarkos projektai, gražinti, parduoti bei išnuomoti žemę laikantis žemės reformos įstatyme nustatyto pretendentų prašymų tenkinimo eiliškumo ir tvarkos;

kasmet gražinti po 400 tūkst. ha asmenims, pageidaujantiems kurti ūkininko ūkį, arba nuomoti susigražintą žemę žemės ūkio bendrovėms, taip pat susigražinantiems ekvivalentine natūra žemę, jų naudojamą asmeniniam ūkiui;

1994-1995 metais iš esmės baigti sodininkų bendrijų narių sodų sklypų pardavimą jų naudotojams;

nuo 1994 metų II pusmečio labai paspartinti žemės pirkimo-pardavimo sutarčių įforminimą su asmenimis, 1992-1994 metais sumokėjusiais už perkamus iš valstybės privačių namų valdų žemės sklypus;

buvusiems žemės savininkams sugražinti nuosavybės teisę į žemę, užtikrinti kompensavimą nustatyta tvarka: pagal piliečių pageidavimus miškų, žemės sklypais individualiai statybai, valstybinio kapitalo akcijomis, taip pat pinigais, juos periodiškai išmokant iš lėšų, sukauptų už valstybės parduotą žemę;

toliau rengti kompleksinius žemės reformos žemėtvarkos projektus pagal Žemės ūkio ministerijos patvirtintus grafikus: pirmiausia projektus tų teritorijų, kuriose reikia gražinti žemę neišskirstytą į vienkiemius kaimų gyventojams, taip pat tų teritorijų, kuriose pretendentai turi visus reikiamus dokumentus nuosavybės teisei į žemę susigražinti;

suformuotas visų žemės naudotojų žemėnaudas Žemės ūkio ministerijos nustatyta tvarka žymėti žemės kadastro žemėlapiuose, o žemės sklypus ir parengtus žemės naudojimo teisės dokumentus teisiškai registruoti miesto (rajonų) valstybinio žemės kadastro duomenų registre;

1994-1995 metais Žemės ūkio ministerijai pavaldžiose įmonėse

bei miestų (rajonų) valdybų žemėtvarkos tarnybose įdiegti patobulintą informacinę sistemą, užtikrinančią operatyvų privačių ir išsinuomotų žemės sklypų teisinį registravimą bei reikiamos informacijos apie žemės ir joje esančio kito nekilnojamojo turto priklausomybę, vertę bei kitas charakteristikas parengimą žemės rinkai (pirkimo-pardavimo, nuomos, įkeitimo ir kitiems sandoriams);

nuo 1994 metų II pusmečio periodiškai registruoti rajonų savivaldybėse Žemės ūkio ministerijos nustatyta tvarka ūkininkų ūkius, nurodant jų ūkininkavimo sąlygas ir gamybos kryptį apibūdinančius pagrindinius rodiklius;

iki 1994 m. gruodžio 31 d. parengti normatyvinius dokumentus, reglamentuojančius žemės naudojimo pagrindinės tikslinės paskirties keitimą, žemės paėmimą visuomenės poreikiams, valstybinės žemės suteikimą naudotis, žemės servitutų nustatymą, teritorinio planavimo dokumentų parengimą, žemėtvarkos tarnybų funkcijas ir kompetenciją, žemės naudojimo valstybinę kontrolę, Valstybinio žemės kadastro sudarymą ir tvarkymą, žemės paėmimą į laisvos valstybinės žemės fondą ir šios žemės naudojimą, Lietuvos Respublikai išimtinės nuosavybės teise priklausančios žemės priskyrimo naudotis tvarka, valstybinės žemės valdymo teisės suteikimo, pažeistos žemės rekultivavimo ir derlingojo dirvožemio sluoksnio išsaugojimo tvarka.

Pereinamuoju į rinką laikotarpiu, kol žemės ūkyje nesusiformavo prekiniai ūkiai, neparengtos melioracijos ir kraštotvarkos schemas, melioracijos įrenginiai paliekami valstybės nuosavybėje ir priskiriami žemės savininkams arba valstybinės žemės savininkams. Šiuo laikotarpiu melioracijos įrenginiai visame plote prižiūrimi, taisomi, rekonstruojami biudžeto lėšomis, o smulki priežiūra - įrenginių naudotojų jėgomis arba lėšomis. Dalinis melioracijos įrenginių privatizavimas bus pradėtas vykdyti tik nustačius jo ekonominį tikslingumą.

Nauji žemių melioravimo darbai biudžeto lėšomis bus vykdomi tik susiformavusiuose prekiniuose ūkininkų ūkiuose bei žemės ūkio įmonėse. Daugiau biudžeto lėšų 1995 ir 1996 metais bus skiriama rūgščių dirvų kalkinimo darbams.

Bus įgyvendinama kompleksinė Požeminio vandens apsaugos nuo užteršimo ir ekologiškai švarios žemdirbystės vystymo intensyvaus karsto zonoje tikslinė programa. Žemės ūkyje gamtosaugos darbai toliau bus vykdomi šiomis prioritetinėmis kryptimis: užtikrinti tinkamą cheminių medžiagų saugojimą ir naudojimą kaime, gerinti geriamojo vandens kokybę, utilizuoti stambią kiaulininkystės kompleksų mėšlą ir kitomis.

Numatoma:

1994 metais baigti privatizuoti likusį neprivatizuotą žemės ūkio įmonių turta bei nustatyta pramoninių žemės ūkio objektų valstybinio kapitalo dalį pagal Valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymą;

toliau tęsti žemės ūkio produkcijos perdirbamosios pramonės ir aptarnavimo įmonių valstybei priklausančio kapitalo (akcijų) pardavimą žemės ūkio produkcijos gamintojams lengvatinėmis sąlygomis;

riboti žemės ūkio produkcijos gamintojų išsigyto žemės ūkio aptarnavimo ir produkcijos perdirbimo įmonių akcijų cirkuliacijos sferą, plėtojant kooperaciją, sudaryti palankias sąlygas įnašams pajais ir vertybiniais popieriais;

ekonomiškai skatinti ir remti žemės ūkio produkcijos gamintojų tarpusavio kooperaciją, jų asociacijų - ūkininkų, ūkinių bendrijų, bendrovių ir valstybinių akcinių bei valstybinių

įmonių - kūrimasi, taip pat kooperacija su perdirbamosios pramonės ir agroserviso įmonėmis, kurti kooperatinio kredito sistemą (įsteigiant kooperacijos fondą). Parengti iki 1995 m. rugsėjo 1 d. kooperacijos žemės ūkyje plėtojimo programą.

skatinti (lengvatinais kreditais) agroserviso kūrimasi buvusių žemės ūkio įmonių, rajonų mašinų remonto ir techninio aptarnavimo, agrochemijos, melioracijos įmonių bei žemės ūkio mokyklų turimos technikos pagrindu, taip pat ūkininkų tarpusavio agroservisą, siekiant racionaliau panaudoti žemės ūkyje turimą techniką ir jos remonto bei techninio aptarnavimo bazę;

didinti Lietuvos Respublikos paramos žemės ūkiui ir ūkininkų rėmimo fondus, sudaryti daugiau galimybių gauti lengvatinius kreditus žemės ūkio produkcijos gamintojams, žemės ūkio produkciją superkančioms ir agroserviso įmonėms bei kooperatyvams, juridiniams ir fiziniams asmenims, pasirašiusiems su ūkininkais sutartis dėl agroserviso paslaugų, kitiems juridiniams ir fiziniams asmenims, galintiems centralizuotai pirkti materialinius išteklius ir parduoti juos žemės ūkio produkcijos gamintojams palankiomis sąlygomis. Iš esmės peržiūrėti Ūkininkų rėmimo fondo naudojimo kryptis.

Vyriausybė yra tos nuomonės, jog svarbiausias žemės ūkio ir maisto pramonės uždavinys - stabilizuoti augalininkystės ir gyvulininkystės produktų gamybą. Vyriausybė orientuos žemės naudotojus auginti vidaus rinkos poreikius tenkinančius augalininkystės produktus, taip pat produkciją, turinčią paklausą užsienio rinkoje.

Pagal Augalų veislių apsaugos ir sėklininkystės įstatymo nuostatas bus parengta ir įgyvendinta visų žemės naudotojų aprūpinimo gerų reprodukcijų veislinėmis sėklomis sistema, reguliuojama ir remiama valstybės. Taip pat bus subsidijuojami žemės ūkio produkcijos gamintojai, išigyjantys kultūrinių augalų elitines ir kitų reprodukcijų ankštinių javų sėklos.

Siekiant sumažinti maistinio aliejaus importą bei baltyminių žaliavų trūkumą pašaruose, 1994 metais bus užbaigta Obelių aliejaus spaudimo įmonės statyba, o 1995 metais pritaikyta gaminti maistinį aliejų iš rapsų.

Sprendžiant baltymų pašaruose problemą akcinėje bendrovėje "Kėdainių biochemija" bus pradėti gaminti kombinuotųjų pašarų premiksai (vitamininiai priedai).

Pagrindinė gyvulininkystės kryptis ir toliau išliks mėsos, pieno ir kiaušinių gamyba bei veislininkystė. Gyvulininkystė bus plėtojama orientuojantis į savos gamybos pašarus, užtikrinančius optimalų gyvulių skaičių bei jų realizavimo galimybes.

Siekiant gerinti genofondą, bus subsidijuojami žemės ūkio produkcijos gamintojai, išgiję veislinių gyvulių, paukščių ir kiaušinių. Ir toliau iš Lietuvos valstybės biudžeto bus remiamas gyvulių sėklininkas, plečiama valstybinė ir kooperatinė gyvulių selekcijos valdymo sistema, siekiama išsaugoti Lietuvoje auginamų gyvulių veislių genofondą.

Veterinarinis darbas bus orientuojamas apsaugoti nuo ligų gyvulius ir kitus gyvūnus profilaktinėmis priešepizootinėmis, sanitarinėmis priemonėmis, kontroliuoti, kad mitybai ir perdirbimui vartojami gyvuliniai produktai būtų tinkamos veterinarinės sanitarinės kokybės.

Valstybės investicijų lėšomis Vyriausybė remis žemės ūkio ir perdirbamosios pramonės restruktūrizavimą, kurio tikslas - pertvarkyti įmones gaminti konkurentišką produkciją, užtikrinti įmonėms pajamas, išsaugoti darbo vietas.

Vyriausybė kartu su užsienio ekspertais parengs ir 1995-1996

metais įgyvendins Pasaulio banko paskolos žemės ūkio ir perdirbamosios pramonės pertvarkymui programą.

Perdirbamoji pramonė bus plėtojama siekiant subalansuoti vidaus rinkos poreikius ir produkcijos eksporto galimybes, skatinant konkurentišką produkcijos gamybą ir eksportą, remiant perspektyvias įmones, galinčias savo rekonstrukcija pritraukti užsienio investitorius, steigiančias bendras su užsieniu įmones arba naudojančias kooperuotas ir savas lėšas.

Siekiant išspręsti vieną svarbiausių socialinių klausimų - kūdikių ir mažamečių vaikų aprūpinimą pilnaverčiu maistu,

Vyriausybė dės pastangas pertvarkyti vaikų mitybos produktų gamybą.

Bus didinami cukraus pramonės pajėgumai, užsienio partneriai kviečiami investuoti lėšas į Lietuvos cukraus pramonę, nes mūsų žemdirbiai gali išauginti pakankamai vietinės žaliavos.

Numatoma remti žemės ūkio ir maisto produktų rinkos tyrimus, dalyvauti tarptautinėse parodose ir mugėse, kurti rinkos infrastruktūrą, salygojančią sėkmingą žemės ūkio ir maisto produktų eksportą (privatų prekybinių firmų, kitų eksporto institucijų steigimas, informacijos sistemos kūrimas ir kt.).

1994-1995 metais bus toliau vykdoma Europos Sąjungos PHARE techninės pagalbos privatizacijai, žemės reformai ir rinkai, gyvulininkystės plėtojimui, kaimo kreditavimo sistemos kūrimui, užsienio prekybos ir eksporto plėtojimui programa, ypač daug dėmesio skiriant nacionalinių kadru šiose srityse rengimui.

Panaudojant Europos Sąjungos paramos fondo lėšas, bus remiamas smulkus verslas kaimo vietovėse, toliau plėtojama Lietuvos žemės ūkio konsultacinės tarnybos veikla, daugiau auginama rapsų ir linų, išigyta pieno ir javų kokybės nustatymo laboratorinių įrengimų.

Pasitelkiant Europos Sąjungos PHARE programos, Maisto ir žemės ūkio tarptautinės organizacijos (FAO) ekspertus, iki šių metų pabaigos bus išanalizuota ir įvertinta esama Lietuvos žuvų ūkio būklė, parengta Lietuvos žuvų ūkio reorganizavimo ir tolesnio plėtojimo programa.

Siekiant išsaugoti žvejojimo tradicijas ir didinti žvejų darbo efektyvumą, bus tęsiamos tarptautinės derybos dėl žvejojimo užsienio valstybių ekonominėse zonose sutarčių sudarymo. Vyriausybė numato sudaryti sąlygas privatizuoti žvejojimo laivyną.

Vyriausybė ekonominėmis bei valstybinio reguliavimo priemonėmis skatins, kad būtų gausinami, saugomi ir racionaliai naudojami Baltijos jūros bei vidaus vandenų žuvų išteklių. Numatoma spartinti žuvų išteklių Baltijos jūroje bei vidaus vandenyse mokslinius tyrimus, visiškai privatizuoti žuvų perdirbimo, vidaus vandenų bei tvenkinių žuvininkystės įmones.

FAO ir Šiaurės šalių Ministrų Tarybai padedant, numatoma spartinti ir remti maisto žaliavos ir maisto produktų kokybės bei sertifikavimo sistemos, atitinkančios tarptautinių standartų ir komisijų reikalavimus, sukūrimą.

Pasikeitus situacijai tradicinėse rinkose bei pasirašius tarpvalstybines prekybos sutartis, bus analizuojama situacija pagrindinių produktų tarptautinėse rinkose, tų rinkų funkcionavimo ypatumai.

Susilpnėjus vidaus rinkos paklausai bei padidėjus žemės ūkio bei maisto produktų importui, vidaus rinkai apsaugoti bus parengta žemės ūkio bei užsienio prekybos plėtojimo politika, tobulinamas rinkos reguliavimo mechanizmas.

Atsižvelgiant į tarptautinius reikalavimus, bus parengta lanksti muitų sistema, apsaugojanti vidaus rinką bei skatinanti

žemės ūkio bei maisto produktų eksportą. Padėčiai vidaus bei užsienio rinkose analizuoti, eksportui skatinti ir naujų užsienio rinkų paieškai bus įsteigta Žemės ūkio produkcijos prekybos agentūra.

Vyriausybė sieks išlyginti ūkininkavimo sąlygas įvairiose zonose, šalindama neigiamus padarinius dėl žemės ūkio produkcijos eksporto mažėjimo. Vyriausybė skatins iš Nacionalinei žemės ūkio plėtojimo programai skirtų lėšų žemės ūkio produkcijos gamybos kryptį, pasėlių struktūros teigiamus pasikeitimus, miškų ploto didinimą kalvotose ir nederlingose žemėse.

Žemės ūkio mokslas, mokymas ir konsultavimas bus plėtojami kaip nedaloma sistema. Svarbiausioji mokymo žemės ūkio mokyklose kryptis - rengti kvalifikuotus ūkininkus ir žemės ūkį aptarnaujančius darbininkus, tam panaudoti ir įvairias tarptautines ūkininkų rėmimo programas.

Vyriausybė remis žemės ūkio mokslinę techninę pažangą, skatins sukurti bendrą žemės ūkio mokslinę techninę informacijos sistemą. 1995-1996 metais bus parengta ir įdiegta nauja apskaitos ir atskaitomybės sistema žemės ūkyje ir perdirbamojoje pramonėje. Numatoma parengti ir įgyvendinti žemės ūkio mokslo ir mokymo plėtojimo programą. Žemės ūkio mokslo institutai ir toliau išliks valstybiniais mokslo institutais. Ryšių tarp Žemės ūkio ministerijos ir valstybinių mokslo bei studijų institucijų koordinavimui, taip pat mokslinių tyrimų koordinavimui gerinti bus juridiskai įteisintas Lietuvos žemės ūkio mokslo tarybos statusas.

4. SOCIALINĖ POLITIKA

4.1. Socialinė apsauga

Po Nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje suformuoti ir įtvirtinami socialinės apsaugos sistemos pagrindai, orientuoti į rinkos ekonomiką, nors pati sistema turi ir pereinamojo laikotarpio bruožų. Parengti ir priimti svarbiausi socialinę apsaugą reguliuojantys įstatymai, pertvarkytos arba sukurtos naujos socialinės apsaugos įstaigos.

Valstybinių socialinių draudimų rūpinasi Valstybinio socialinio draudimo valdyba ir jos teritoriniai skyriai. Šios institucijos tvarko savarankišką valstybinio socialinio draudimo biudžetą. Pensijos sudaro apie 70 procentų, laikinojo nedarbingumo, motinystės ir kitos pašalpos - apie 13 procentų visų valstybinio socialinio draudimo biudžeto išlaidų, į gyventojų užimtumo (draudimo nuo nedarbo) fondą atskaitoma apie 5 procentus, o gydymo ir ligų profilaktikos reikmėms tenka 4,2 procento šio biudžeto išlaidų.

Didžiausias pensijų sistemos trūkumas yra pensijų dydžio vienodėjimas. 1991 m. sausio mėnesį mažiausia pensija buvo 3 kartus mažesnė už vidutinę, šiuo metu ji mažesnė tik trečdaliu, nes mažos pensijos, gelbstint jų gavėjus nuo visiško skurdo, buvo indeksuojamos daugiau negu didelės.

Tęsdama socialinio draudimo sistemos reformą, Vyriausybė numato:

pertvarkyti Lietuvos gyventojų pensinį aprūpinimą pagal nuostatas, išdėstytas Lietuvos Respublikos Seimui pateiktuose Valstybinio socialinio draudimo pensijų, Valstybinių pensijų ir kituose pensinio aprūpinimo įstatymų projektuose. Juose numatoma įtvirtinti pensijos dydžio priklausomybę nuo draudimo stažo ir draudžiamųjų pajamų, laipsniškai ilginti išėjimo į pensiją amžių,

taip pat įtraukti lygiomis teisėmis į privalomojo valstybinio socialinio draudimo pensijų sistemą visus samdomą ar savarankišką darbą dirbančius asmenis, policininkus bei liktinės tarnybos karius;

parengti draudimo nuo profesinių ligų ir nelaimingų atsitikimų gamyboje įstatymų projektus;

parengti įstatymų aktus, įgalinančius asmenis ir įmones organizuoti papildomą pensijų draudimą;

decentralizuoti dabartinę privalomojo valstybinio socialinio draudimo sistemą, palaipsniui pereinant prie valstybinio socialinio pensijų draudimo, sveikatos draudimo, draudimo nuo nedarbo, nuo ligų bei nelaimingų atsitikimų ir jų finansavimo iš savarankiškų draudimo fondų;

įtvirtinti alternatyvias socialinio draudimo formas ir institucijas, tarp jų ir nevalstybines;

likviduoti socialiai nepagrįstas pensinio aprūpinimo disproporcijas.

Be valstybinio socialinio draudimo, Lietuvoje veikia socialinės paramos sistema. Jos pagrindą sudaro paramos šeimai pašalpos ir socialinė pašalpa. Paramos šeimai pašalpos mokamos motinystės atveju (kai nėra teisės į socialinio draudimo pašalpas), našlaičiams, vienišoms motinoms ir kai kurioms kitoms

asmenų grupėms. Socialinė pašalpa mokama mažai pajamų gaunančioms šeimoms.

Atsižvelgiant į šalies ekonominę padėtį, pertvarkoma valstybės paramos šeimai sistema. Sumažinus valstybinių pašalpų, mokamų šeimoms nepriklausomai nuo jų turimų pajamų, skaičių, esmingiau bus remiamos šeimos, kurios dėl objektyvių priežasčių neturi pakankamai gyvenimui būtinų pajamų. Pašalpas šeimoms nepriklausomai nuo jų pajamų numatoma mokėti tik tada, kai kompensuojama dalis prarastų arba negautų galimų darbo pajamų dėl motinystės (tėvystės) pareigų vykdymo, išlaikomi netekę tėvų globos vaikai.

Padarius pakeitimų Gyventojų pajamų garantijų įstatyme, mažas pajamas turinčioms šeimoms būtų garantuojama socialinė parama iki nustatyto valstybės remiamų pajamų lygio (mokamas skirtumas tarp valstybės remiamų pajamų dydžio ir šeimos vidutinių pajamų per mėnesį). Be to, savivaldybių ir nevalstybinių socialinės paramos organizacijų pastangomis socialiai remtiniems asmenims bus organizuotas nemokamas maitinimas, padedama apsirūpinti kuru, teikiamos globos paslaugos.

Visų pirma bus siekiama sudaryti geresnes socialines bei ekonomines sąlygas gausių šeimų funkcionavimui, skatinant ir remiant šių šeimų savaveiksmiškumą ir ekonominį aktyvumą, tobulinant socialinių garantijų, susijusių su vaikų auginimu šeimoje, sistemą, sprendžiant jų apsirūpinimo būstu ir darbu problemas.

Vyriausybė toliau decentralizuos socialinės paramos teikimą, skatins, kad savivaldybės savo teritorijoje užtikrintų įstatymų nustatytą minimalią socialinę paramą, t.y. organizuotų privalomas socialines paslaugas, globą, pašalpų mokėjimą, steigtų gyventojams reikiamas tarnybas. Vyriausybė rūpinsis savivaldybių socialinės paramos padalinių techninės bazės stiprinimu, visų pirma automatizuotos informacijos sistemos diegimu, sieks, kad būtų sukurtas įvairialypių socialinės paramos ir reabilitacijos įstaigų tinklas, leidžiantis įgyvendinti principą: parama turi būti teikiama žmogui jo gyvenamojoje vietoje.

Vyriausybė skatins socialinės paramos profesionalių darbuotojų rengimą. Numatoma įsteigti įvairių lygių socialinių

darbuotojų rengimo ir perkvalifikavimo įstaigas, įteisinti socialinio darbuotojo statusą. Kurdama integruotą socialinės paramos sistemą, Vyriausybė plačiau bendradarbiaus su nevalstybinėmis organizacijomis. Santykiai su jomis bus grindžiami sutartimis ir dalyvavimu bendrose socialinės paramos programose.

Vykdydama gyventojų pajamų garantijų politiką, Vyriausybė numato:

vadovautis principu, kad gyventojams reikalingas pajamas visu pirma sudarytų darbo pajamos ar įstatymų reglamentuotos paramos šeimai išmokos. Tik nedidelei daliai šeimų, turinčių ypač mažai pajamų, bus mokama socialinė pašalpa;

pagal išgales racionaliai (įvertinant kitimo tendencijas ūkyje, likviduojant socialiai nepagrįstas disproporcijas) tvarkyti išlaikomų iš Lietuvos valstybės biudžeto lėšų kultūros, švietimo, mokslo, sveikatos apsaugos ir kitų biudžetinių institucijų darbuotojų atlyginimus;

systemingai peržiūrėti iš Lietuvos Respublikos biudžeto išlaikomų institucijų darbuotojų darbo apmokėjimo sąlygas ir, atsižvelgdama į ūkio darbuotojų darbo užmokesčio kitimą, nustatyti racionalų santykį tarp biudžetinių institucijų darbuotojų vidutinio atlyginimo ir ūkio darbuotojų vidutinio darbo užmokesčio.

Vyriausybė numato parengti visų valstybinės ir vykdomosios valdžios, teisėsaugos ir teisėtvarkos institucijų (tarp jų policijos, vidaus ir krašto apsaugos kariuomenių, valstybės saugumo), taip pat visų kitų iš valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojamų įstaigų ir organizacijų darbuotojų ir pareigūnų darbo (tarnybos) apmokėjimo sistemą, įteisinamą įstatymu. Remiantis darbo vertinimo veiksniais visuma visos pareigos bus priskirtos atitinkamoms kategorijoms ir tuo pagrindu diferencijuotas darbo apmokėjimas. Ši sistema padės reguliuoti ir valstybinių specifinės paskirties įmonių, taip pat įmonių ir organizacijų, kurių veikla iš dalies ar visiškai dotuojama iš biudžetų, darbuotojų darbo apmokėjimą.

Darbo rinkos politikos srityje Vyriausybė numato:

rengti pasiūlymus toliau tobulinti įstatymus ir kitus normatyvinius aktus, reguliuojančius aktyvios darbo rinkos politikos plėtojimą, darbo rinkos valdymą socialinės partnerystės pagrindais;

teisėnėmis priemonėmis spręsti nelegalaus darbo ir įdarbinimo tarpininkavimo problemą, sukurti nevalstybinių įdarbinimo tarpininkų agentūrų funkcionavimo mechanizmą;

įvertinus ūkio raidos prognozes, parengti Gyventojų užimtumo programą 1995 - 1997 metams, numatyti būdus, kaip sušvelninti ilgalaikės bedarbystės ir bedarbystės atskirose ūkio šakose neigiamus socialinius padarinius;

parengti naujų darbo vietų steigimo valstybės, privataus ir užsienio kapitalo pagrindu skatinimo sistemą;

išplėsti, atsižvelgiant į ūkio raidos perspektyvas, suaugusiųjų profesinio mokymo ir perkvalifikavimo sistemą, kad ieškantys darbo asmenys ir bedarbiai galėtų įgyti reikiama profesinį pasirengimą, padedantį greičiau surasti darbo vietą. 1994 metais apmokyti profesijų ir perkvalifikuoti 25 tūkst. nedirbančių asmenų ir bedarbių;

sudaryti palankesnes sąlygas netekusiems darbo asmenims imtis individualaus ar kolektyvinio verslo, teikti lengvatinius banko kreditus bei neprocentines paskolas iš Užimtumo fondo;

rengti teritorines gyventojų užimtumo programas, kurios padėtų išvengti galimo nedarbo kai kuriuose vietovėse, 1994 metais

parengti 5-6 tokias programas (pirmiausia Tauragės, Šilalės rajonų ir Klaipėdos miesto).

Spręsdama žmonių su negalia medicininės, profesinės ir socialinės reabilitacijos problemas, Vyriausybė sieks, kad šie žmonės būtų įdarbinami pagal įstatymų nustatytas kvotas, taip pat rems specifines invalidų įmones. Visų pirma bus rūpinamasi protezavimo, ortopedijos, kompensacinės technikos gamyba, reabilitacijos centrų veiklos plėtimu. Palengva aplinka bus pritaikoma specifiniams žmonių su negalia poreikiams tenkinti.

Tarptautinių socialinės apsaugos santykių srityje Vyriausybė numato sudaryti su kaimyninėmis šalimis, visų pirma su kitomis Baltijos valstybėmis, dvišales ir daugiašales sutartis socialinės apsaugos klausimais, ateityje suderinti socialinius įstatymus su svarbiausiomis Tarptautinės Darbo Organizacijos, Europos Tarybos ir Jungtinių Tautų socialinės apsaugos konvencijomis ir apsispręsti dėl prisijungimo prie šių konvencijų.

Socialinė politika bus vykdoma taip, kad realią paramą gautų tu sluoksnių gyventojai, kurie dėl įvairių nuo jų nepriklausančių priežasčių nebegali užsitikrinti reikalingų normaliam gyvenimui pajamų, ir būtų išvengta socialinės paramos teikimo tiems, kas gali ir privalo pasirūpinti savimi. Vykdydama socialinę politiką, Vyriausybė bendradarbiaus su profesinėmis sąjungomis, darbdavių organizacijomis ir kitomis visuomeninėmis socialinę paramą teikiančiomis organizacijomis. Bus vykdoma tokia darbo, užimtumo ir verslo skatinimo politika, kad kuo daugiau gyventojų galėtų patenkinti savo poreikius dirbdami ir būdami ekonomiškai aktyvūs.

4.2. Sveikatos politika

Šeštosios Vyriausybės darbo laikotarpiu restruktūrizuota Sveikatos apsaugos ministerija: įkurti keturi departamentai (tarp jų visuomenės sveikatos), įsteigtas Sveikatos apsaugos reformų biuras (su vienuolika darbo grupių). Pradėta specializuotų medicinos pagalbos įstaigų akreditacija, pertvarkoma pirminės sveikatos priežiūros sistema, plėtojamas bendrosios praktikos gydytojų rengimas, valstybinių ligonių kasų sistema. Išsiplėtė tarptautinis bendradarbiavimas sveikatos priežiūros srityje.

Tačiau Lietuvos gyventojų sveikatos būklę daug lemia sudėtinga ekonominė ir socialinė padėtis, neigiami ekologiniai veiksniai. Sveikatai teikiamas prioritetas yra nepakankamas.

Vadovaudamasi Pasaulinės Sveikatos Organizacijos doktrina "Sveikata visiems iki 2000", Lietuvos nacionaline sveikatos koncepcija, Nacionalinės sveikatos politikos konferencijos (1993 m.) rezoliucija ir siekdama formuoti sveikatai palankią valstybinę politiką ir ją įgyvendinti, Vyriausybė numato:

Aktyvios sveikatos politikos planavimo srityje:

parengti ir patvirtinti 1994 metais sveikatos sistemos reformos programą, skatinti tarptautinį bendradarbiavimą kuriant sveikatos sistemos pertvarkymo projektus;

organizuoti sveikatinimo veiklos iki 2004 metų tikslų, gyventojų sveikatos lygio rodiklių ir Lietuvos sveikatos programos jiems pasiekti projekto rengimą;

siekti, kad visuomenė plačiau dalyvautų valdant sveikatos priežiūrą.

Sveikatos sistemos veiklos teisinių pagrindų kūrimo srityje:

tęsti sveikatos įstatymų, kitų teisės aktų rengimą, parengti ir patvirtinti sveikatos sistemos teisinės reformos programą;

reklamuoti Sveikatos apsaugos ministerijos kompetencija sveikatos priežiūros ir farmacinės veiklos kontrolės srityse, taip pat kitų ministerijų bei valstybinių institucijų bendrąją ir

specialiają kompetencija sveikatos politikos srityje;

parengti ir patvirtinti fizinių ir juridinių asmenų akreditavimo sveikatos priežiūrai ir farmacinei veiklai nuostatus;

parengti sveikatos programų valdymo, finansavimo ir kontrolės nuostatus, suteikiant prioritetą ligų profilaktikos, motinos ir vaiko, sveikatos priežiūros programų rengimui ir jų įgyvendinimui;

bendradarbiaujant su Šiaurės šalių valstybių komitetu (NOMESKO) ir Pasauline Sveikatos Organizacija pertvarkyti sveikatos statistikos sistemą.

Ūkinės-komercinės ir sveikatinimo veiklos reguliavimo srityje:

ekonomiškai skatinti sveiką gyvenseną, kurti sveiką aplinką mažinant pavojų ir žalą asmens ir visuomenės sveikatai bei nustatant atsakomybę už sveikatai padarytą žalą;

toliau tobulinti alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių įvežimo, gamybos bei prekybos jais tvarką, pateikti Seimui pasiūlymus dėl atsakomybės už alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių kontrabandą sugriežtinimo, falsifikatų gamybą bei prekybos taisyklių pažeidimus. Priėmus įstatymą dėl alkoholio monopolio, atitinkamai patikslinti Vyriausybės nutarimus šiais klausimais;

parengti ir patvirtinti valstybinę sveikatos propagandos per masinės informacijos priemones programą;

nustatyti privalomąją (bazinį) asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros priemonių, tarp jų nemokamai teikiamų paslaugų, mastą, bei mokamų asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tvarką;

nustatyti privalomosios higieninės ir priešepideminės veiklos, užkertančios kelią epidemijoms ir kitiems masiniams gyventojų susirgimams, apimtį ir tvarką;

parengti ir patvirtinti medicinos ir farmacijos specialistų užimtumo valstybinėse sveikatos priežiūros įstaigose ir įmonėse programą.

Sveikatos priežiūros valdymo srityje:

nustatyti pirminio, antrinio ir tretinio lygių sveikatos priežiūros įstaigų, farmacijos įmonių nomenklatūrą ir jų skaičiaus normatyvus;

decentralizuoti valstybinių sveikatos priežiūros įstaigų valdymą ir finansavimą, plėsti (be kita ko ir per valstybines ligonių kasas) sutartinius santykius tarp sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų ir užsakovų, skatinti sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų konkurenciją;

parengti teritorinių sveikatos priežiūros ir farmacinės veiklos zonų (apygardų) būsimosiose apskrityse veiklos nuostatus, numatant Sveikatos apsaugos ministerijos kompetenciją sveikatingumo veiklos priežiūros srityje;

sukurti sveikatos priežiūros priimtumo ir tinkamumo kontrolės sistemą;

didinti medicinos mokslo, studijų ir praktikos integraciją, plėtoti medicinos mokslą, tobula medicinos technika pirmiausia aprūpinti tas sveikatos apsaugos įstaigas, kurios yra aukštųjų mokyklų mokomoji bazė, steigti tarptautinio, nacionalinio, regioninio lygio praktinius mokymo centrus;

gerinti medicinos ir visuomenės sveikatos, farmacijos specialistų rengimą, perkvalifikavimą ir tobulinimąsi, organizuoti tokių naujų dalykų, kaip sveikatos planavimas, sveikatos ekonomika ir teisė, dėstymą aukštosiose medicinos mokyklose, rengti sveikatos priežiūros organizatoriams

menedžmento kursas.

Asmens sveikatos priežiūros organizavimo srityje:

teisiškai apibrėžti pirminės sveikatos priežiūros sritį, o jos reikalų tvarkymą palaipsniui perduoti savivaldybėms, įvesti bendrosios praktikos gydytojų ir slaugytojų pareigybę, kartu įteisinant socialinių paslaugų ir socialinės globos integravimą į asmens sveikatos priežiūros sistemą;

optimizuoti ligoninių, tarp jų ir slaugos, bei jų lovų skaičių, plėsti asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą nestacionarinėse įstaigose.

Visuomenės sveikatos priežiūros organizavimo srityje - sukurti valstybinės higieninės ekspertizės sistemą.

Farmacinės veiklos srityje:

garantuoti nenutrūkstamą gyventojų aprūpinimą būtinojo sąrašo vaistais ir medicininės paskirties gaminiais;

tobulinti gyventojų aprūpinimo vaistais ir medicininės paskirties gaminiais sistema, kartu sprendžiant jų kainų kompensavimo klausimus.

Sveikatos draudimo organizavimo srityje - parengti ir patvirtinti valstybinę privalomojo sveikatos draudimo ir ligonių kasų organizavimo programą.

4.3. Kultūra ir švietimas

Nors laikotarpis po Nepriklausomybės atkūrimo pasižymėjo Lietuvos kultūros atsinaujinimo siekiais, darbų ir idėjų gausa, tačiau dėl lėšų stokos kultūros būklė nėra normali. Ne ką geresnė ir švietimo būklė. Vyriausybės pastangos sutelktos iškilusioms problemoms kultūros ir švietimo srityje spręsti, esamiems sunkumams dėl lėšų stokos įveikti.

Svarbiausias Vyriausybės kultūros politikos tikslas - laiduoti istorinį Lietuvos kultūros tęstinumą. Siekdama šio tikslo, Vyriausybė numato:

atkurti pažeistą kultūros paveldo ir dabar kuriamos kultūros ryšį, remti pastangas sergėti baltiškąją Lietuvos kultūros savastį;

skatinti kūrybišką gimtosios kultūros dialogą su Baltijos ir Šiaurės šalių bei kitų Europos ir pasaulio valstybių kultūromis;

sergėti Lietuvos kultūros dvasinį savitumą nuo masinės kultūros antplūdžio iš Vakarų;

kurti modernią, krašto kultūros tradicijas plėtojančią Lietuvos kultūrą;

integruoti išėivijoje sukurtas ir sukauptas kultūros vertybes į Lietuvos kultūrą.

Vyriausybė laiko, jog aktualiausi dabarties uždaviniai kultūros srityje yra:

baigti kurti Lietuvos kultūros politikos modelį;

atkurti totalitarinės sistemos ir pastarųjų metų ekonominės krizės pažeistą krašto kultūrinį gyvenimą;

transformuoti tipinį kultūros įstaigų tinklą į autentišką kultūros institucijų sistemą, pagrįstą vietos kultūros savitumo plėtojimu;

sukurti kultūros paveldo apsaugos sistemą, tinkamai suderinančią kultūros paveldo išsaugojimo interesus su kitais valstybės, visuomenės ir piliečių pagrindais interesais;

sušvelninti iš pereinamojo laikotarpio ekonominių, politinių ir etninių problemų kylantį neigiamą poveikį šiandieninei kultūros raidai;

stiprinti kultūros ir švietimo integraciją, darniai susiejant kultūros ir švietimo institucijų veiklą.

Vyriausybė numato:

perėjimo prie rinkos santykių sąlygomis išsaugoti ir plėtoti kultūros įstaigų tinklą bei jų materialinę bazę;

sudaryti tinkamas sąlygas kultūros darbuotojų kvalifikacijos kėlimui;

deramai rūpintis kultūros darbuotojų materialine būkle;

stiprinti kultūros paveldo, kultūros institucijų bei meno kūrybos įstatyminę apsaugą;

didinti valstybės paramą kultūros paminklų restauravimui;

remti kūrybinę menininkų iniciatyvą, dotuoti vertingiausius kūrybinius projektus, skirti už juos premijas, teikti valstybės stipendijas brandiems ir jauniems menininkams;

saugoti ir tobulinti kultūros ir švietimo įstaigų ir meno institucijų infrastruktūrą;

prioritetiškai remti profesionalaus meno sklaidą Lietuvos regionuose;

laikytis kultūrinio gyvenimo demokratinio koordinavimo, programų finansavimo bei regioninio decentralizavimo principų, stengtis išsaugoti kultūros integralumą;

skatinti įvairių kultūros įstaigų sąveiką, telkti kultūros darbuotojus puoselėti nacionalinį identitetą;

skatinti kultūros savivaldos formas, remti visuomeninių sambūrių, asociacijų, sąjungų, tarybų kultūrinę veiklą;

teisiškai sureguliuoti kultūros įstaigų ir bažnytinių institucijų pastatų nuosavybės klausimus;

plėtoti jaunimo kultūrinę veiklą, tarptautinį kultūrinį jaunimo bendradarbiavimą;

rūpintis Lietuvos kultūrologijos plėtojimu.

Vyriausybė laiko, jog aktualiausi dabarties uždaviniai švietimo srityje yra:

kurti modernią, krašto kultūros tradicijomis pagrįstą ir į bendrą Europos švietimo sistemą integruotą Lietuvos valstybės mokyklą;

tęsti radikalia švietimo reformą, teikiančią pagrindus demokratinei piliečių visuomenei.

Tuo tikslu Vyriausybė numato:

perėjimo prie rinkos santykių sąlygomis išsaugoti ir plėsti švietimo įstaigų tinklą bei jų materialinę bazę, sukurti naujo tipo mokymo ir ugdymo įstaigų materialinę bazę;

sudaryti sąlygas visiems socialiai remtinų šeimų vaikams ir jaunuoliams įsigyti bendrąją bei profesinę išsimokslinimą;

deramai rūpintis švietimo sistemos darbuotojų materialine būkle;

įgyvendinti Lietuvos švietimo koncepciją bei švietimo reformos programą;

radikaliai pertvarkyti mokyklų ugdymo turinį, plėtoti bendrojo lavinimo mokyklų struktūrą, kurti vientisą pedagogų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo sistemą, skatinti pedagogų kūrybinę iniciatyvą;

tęsti profesinio rengimo sistemos reformą, pritaikyti šią sistemą rinkos sąlygoms, derinti ją su ūkio restruktūrizavimu ir naujų perspektyvių gamybos šakų vystymu;

plėtoti savarankiškų aukštesniųjų mokyklų, rengiančių specialistus konkrečiai praktinei veiklai, sistemą, kurti aukštesniąsias kalbų ir verslo mokyklas;

formuoti suaugusiųjų švietimo įstaigų tinklą, įgyvendinti tautinių mažumų mokyklų integravimosi į Lietuvos mokyklas koncepciją ir programą;

plėtoti bedarbių perkvalifikavimo sistemą;

įgyvendinti vaikų su vystymosi sutrikimais integravimosi į bendrojo lavinimo sistema programą;

toliau plėsti regionų ir ugdymo įstaigų savivaldą, didinti jų finansinį savarankiškumą, skatinti nevalstybinių ugdymo įstaigų kūrimąsi;

rūpintis Lietuvos pedagogikos mokslo plėtojimu.

Archyvų srityje Vyriausybė numato:

vykdyti informacinių sistemų apie Lietuvos valstybinius archyvus kūrimą;

toliau tobulinti valstybinių įstaigų raštvedybos sistema;

kaupiti ir saugoti archyvinę dokumentiką;

kaupiti informaciją apie lituanistines vertybes, esančias užsienyje;

toliau spręsti pagrobtų ir išvežtų Lietuvos archyvų gražinimo klausimus;

plėtoti Lietuvos archyvistikos mokslą.

4.4. Mokslas ir studijos

Vyriausybė, remdama mokslo ir studijų institucijų akademinę autonomiją ir siekdama intelektualinį potencialą efektyviai panaudoti Lietuvos ūkio ir kultūros reikmėms, numato:

tobulinti daugiakanalę mokslo ir studijų finansavimo sistema (valstybės subsidijos, valstybinės mokslo programos, mokslo ir studijų bei inovacinis fondai ir kt.);

sudaryti palankias sąlygas mokslo ir studijų integracijai;

tobulinti priemones, užtikrinančias mokslo ir studijų institucijų veiklos koordinavimą;

plėtoti mokslo ir gamybos integraciją, skatinti naujų technologijų kūrimą ir diegimą gamyboje;

plačiau panaudoti mokslo potencialą formuojant ir vystant prioritетines mokslo kryptis, harmonizuotas su šalies ūkio ir kultūros plėtotės prioritetais;

sistemingai vykdyti mokslo ir studijų vertinimą (atestavimą), tobulinant aukštojo mokslo bei mokslo kokybės užtikrinimo priemones, atsižvelgiant į institucijų savarankiškumą;

plėsti ir skatinti tarptautinį mokslininkų bendradarbiavimą, mokslininkų ir studentų stažavimąsi pasaulio mokslo centruose, Lietuvos institucijų įsijungimą į Europos mokslo ir studijų sistema, tobulinti užsienyje įgyto išsimokslinimo pripažinimo tvarką;

remti užsienio lietuvių studijas Lietuvoje ir skatinti kitų užsieniečių lituanistikos studijas;

prognozuoti specialistų su aukštuoju išsilavinimu poreikį, tobulinti studentų kreditavimo sistema, pritaikant ją specialistų poreikio tenkinimui;

įdiegti vientisą kompiuterizuotą mokslo ir studijų informacinę sistema, integruotą į Europos valstybių kompiuterinius tinklus.

4.5. Kūno kultūra ir sportas, turizmas

Laikydama kūno kultūrą ir sportą svarbiomis priemonėmis gyventojų sveikatai stiprinti, įvairaus amžiaus žmonių darbingumui išsaugoti, jaunimo užimtumui didinti, Lietuvos tarptautiniam prestižui įtvirtinti, Vyriausybė numato:

skatinti sveiką, fiziškai aktyvų žmonių gyvenimo būdą ir sudaryti sąlygas, kad kuo daugiau žmonių galėtų grūdintis ir savo sveikata stiprinti kūno kultūros ir sporto priemonėmis sveikatos centruose, sveikatos mokyklose, sporto klubuose, įvairiuose tam

skirtuose renginiuose;

parengti ikimokyklinio amžiaus vaikų fizinio aktyvumo didinimo programą, kuri remtųsi natūraliu vaikų aktyvumu, grūdintų juos ir stiprintų jų sveikatą, fizinį pajėgumą, įvairinti šio amžiaus vaikų fizines pratybas;

tobulinti moksleivių, studentų, karių, policininkų kūno kultūros pamokų ir fizinio rengimo pratybų programas, pasiekti, kad kiekvienas moksleivis įgytų fizinio lavinimo įgūdžių, būtinų jam visą gyvenimą;

remti ir plėtoti moterų ir veteranų sporto judėjimą;

įgyvendinti Lietuvos Respublikos invalidų socialinės integracijos įstatymą, plėtoti žmonių, ištikėtų negalios, sportą, remti parolimpinį ir specialųjį olimpinį judėjimą;

plėtojant sportą vidurinėse mokyklose, gimnazijose, tobulinti sporto mokyklų, sporto klubų ir sporto centrų darbą, kad būtų atrinkti gabūs sportui jaunuoliai ir jiems sudarytos optimalios sąlygos kelti savo sportinį meistriškumą;

tobulinti sporto varžybų sistemą, sportininkų treniruočių procesą, skatinančius jaunimą siekti sportinio meistriškumo, sporto kompleksinius renginius panaudoti sporto meistriškumui didinti ir masiškumui plėtoti;

užtikrinti Lietuvos Respublikos sportininkų parengimą olimpinėms žaidynėms, pasaulio ir Europos čempionatams, pirmenybėms bei kitoms svarbiausioms tarptautinėms sporto varžyboms;

gerinti kūno kultūros ir sporto specialistų atranką, rengimą, profesinį tobulinimą; siekiant didinti sporto darbuotojų atsakomybę už darbo kokybę ir rezultatus, vykdyti trenerių licencijavimą bei atestavimą;

parengti racionaliais kriterijais paremtą finansavimo sistemą, kuri skatintų sporto federacijas, sąjungas, asociacijas siekti optimalių rezultatų bei dalyvių gausumo sporto renginiuose. Biudžeto lėšas pirmiausia skirti prioritetinių sporto šakų sportininkams ugdyti ir talentingiems sportininkams rengti.

Vyriausybė vertina turizmą kaip svarbią paslaugų sferos šaką, kurios plėtojimas Lietuvoje turi padidinti valstybės biudžeto pajamas, sudaryti galimybes pritraukti reikalingas šalies ekonomikai plėtoti užsienio investicijas, taip pat sukurti daug naujų darbo vietų tiek kvalifikuotai, tiek ir mažai kvalifikuotai darbo jėgai.

Plėtodama turizmą, Vyriausybė numato:

parengti Rekreacijos įstatymo projektą;

parengti rekreacinių gamtos išteklių kadastrą;

inventorizuoti reikalingus turizmui kultūros išteklius, sudaryti sąlygas juos naudoti;

atlikti prioritetinių turizmo regionų apgyvendinimo bazės inventorizaciją;

parengti prioritetinių turizmo regionų (Aukštaitijos, magistralės "Via Baltica", Lenkijos ir Lietuvos pasienio) plėtojimo projektus su investicijų planais. Prie svarbiausių turistinių trasų vystyti turistų aptarnavimo infrastruktūrą (moteliai, kempingai, pensionai, degalinės ir kt.);

parengti turizmo statistikos sistemą ir jos naudojimo tvarką;

pradėti steigti Lietuvos turizmo informacijos biurus (centrus) šalyje ir užsienyje;

parengti bendrą Lietuvos valstybės reklamavimo projektą, pritraukiant verslininkų lėšas, didinti reklaminių leidinių skaičių ir jų tiražą;

parengti turizmo objektų ilgalaikės nuomos konkurso rengimo

tvarką ir nuostatus;

parengti turizmo paslaugų ir pramogų plėtojimo turizmo centruose ir regionuose programas;

parengti ir viešai paskelbti pagrindinių Lietuvos miestų turizmo objektų, visų pirma viešbučių, statybos investicinius prospektus;

sudaryti turistams normalias sąlygas vykti per Lietuvos valstybės sieną, tobulinti transporto ir kitų paslaugų jiems teikimą.

4.6. Moteris ir šeima

Pripažindama didžiulį moters ir šeimos vaidmenį visuomenės gyvenime, Vyriausybė sieks įgyvendinti moterį ir šeimą saugančias Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatas, gerinti šeimos, motinystės ir vaikystės apsaugą, sukurti vienodas moterų ir vyrų teisių realizavimo sąlygas, puoselės geriausias šeimų tradicijas.

Svarbu užtikrinti šeimų laisvę pasirenkant gyvenimo būdą, elgseną, taip pat vaikų auklėjimo ir tėvystės funkcijų derinimo su darbu formas, skatinti šeimų aktyvumą sprendžiant įvairias gyvenimo problemas, padėti joms sunkiu laikotarpiu.

Būtina taip pat rūpintis vaikų teisių apsauga, jų teisės pažeidimų prevencija, našlaičių įvaikinimu ir globa, jų parengimu savarankiškam gyvenimui, įdarbinimu ir įkurdinimu.

Siekdama nurodytų tikslų, Vyriausybė numato:

parengti būtinus normatyvinius dokumentus šeimos, motinystės ir vaikystės apsaugos gerinimo klausimais, tarp jų šeimos įstatymo (kodekso) projektą;

parengti šeimos politikos naujomis socialinėmis bei ekonominėmis sąlygomis koncepciją ir praktinių veiksmų, susijusių su itin opių šeimos problemų sprendimu, kryptis;

išanalizuoti Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje sąlygas ir parengti vaikų teisių apsaugos svarbiausių priemonių programą;

išnagrinėti Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų atitikimą Konvencijos dėl visokios moterų diskriminacijos panaikinimo reikalavimus ir numatyti priemones minėtiems teisės aktams tobulinti;

atsižvelgiant į valstybės finansines galimybes, laipsniškai įgyvendinti programą "Motinos ir vaiko sveikata", taip pat kitas su vaikų sveikata susijusias programas;

parengti ir pradėti įgyvendinti Šeimos planavimo programą, geriau rengti jaunimą šeimai, įvedant vidurinėse mokyklose šeimos etikos, higienos, psichologijos ir moralės pagrindų dėstymą;

kurti efektyvią vaikų su negale reabilitacijos sistemą, įgyvendinti priemones, numatytas Invalidų socialinės integracijos įstatyme ir Valstybinėje invalidų medicininės, profesinės, socialinės reabilitacijos 1992 - 2002 metų programoje;

skatinti globą ir rūpybą, remti šeimyninių, municipalinių ir parapijinių globos namų, vaikų kaimelių našlaičiams kūrimą, pertvarkyti pagal kitų Europos valstybių patirtį valstybinių globos įstaigų darbą;

siekiant sudaryti geresnes sąlygas derinti motinystės pareigas su darbu, suformuoti racionalų ikimokyklinių vaikų įstaigų tinklą, skatinti ūkio subjektus plačiau taikyti moterims tinkamas lanksčias užimtumo formas (kai dirbama ne visą savaitę, ne visą dieną ir pan.);

teikti ir pagal galimybes didinti valstybės paramą gausioms,

nepilnoms ir asmenų su negale šeimoms, parengti įstatymų dėl paramos šeimai sistemos pertvarkymo projektus, numatyti papildomas priemones, skatinančias daugiavaikių ir kitų nepasiturinčių šeimų verslus, taip pat priemones, padedančias šioms šeimoms apsirūpinti gyvenamosiomis patalpomis;

parengti paauglių ir jaunimo nusikalstamumo, taip pat nusikaltimų prieš juos būklės analizę bei priemones šioms problemoms spręsti.

4.7. Jaunimo politika

Svarbiausias Vyriausybės tikslas jaunimo politikos srityje - skatinti ir remti jaunimo iniciatyvą ir veiklą, lengvinančią jaunos asmenybės integravimąsi į visuomenę.

Siekdama šio tikslo, Vyriausybė rengia jaunimo politikos programą, kurioje numatoma:

remti jaunimo projektus, kurie padeda realizuoti valstybines programas;

skatinti ir remti jaunimo savanorišką veiklą;

organizuoti alternatyvią karinę tarnybą;

plėsti jaunimo tarptautinį bendradarbiavimą;

vykdyti jaunimo tyrimus;

inicijuoti jaunimo laisvalaikio ir saviraiškos klubų, informavimo centrų kūrimąsi ir remti jų veiklą.

4.8. Nacionalinės politikos nuostatos

Vyriausybė, pripažindama Lietuvoje gyvenančių įvairių tautybių žmonių nueito istorinio kelio glaudžią sąsają su lietuvių tautos likimu ir tuo pagrįstą bendrų tikslų ir pareigų tapatumą, rūpinasi, kad būtų užtikrintos visiems piliečiams nepriklausomai nuo jų tautybės lygios politinės, ekonominės, socialinės ir kultūrinės teisės ir laisvės, gerbia kiekvieną tautybę ir kalbą, pripažįsta tautinį identiškumą, kultūros tęstinumą, skatina tautinės savimonės ugdymą bei jos saviraišką.

Vyriausybės nacionalinė politika bus toliau vykdoma dviem pagrindinėmis kryptimis - siekiama saugoti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų tautinį identiškumą bei kultūrinį savitumą, ir integruoti juos į Lietuvos socialinį, politinį, ekonominį, kultūrinį gyvenimą.

4.9. Aplinkos apsauga

Vyriausybė dėsi pastangas, kad užtikrintų Lietuvos gyventojams sveiką, saugią ir švarią aplinką, taip pat rūpinsis, kad racionaliai ir taupiai būtų naudojami gamtos išteklių ir išsaugota kraštovaizdžio ir biologinė įvairovė.

Siekdama šių tikslų, Vyriausybė numato:

reguluoti ūkinius procesus, kad būtų išlaikoma pusiausvyra tarp kuo geresnio visuomenės poreikių tenkinimo ir šalies gamtinio potencialo išsaugojimo bei stiprinimo, įgyvendinama harmoningo vystymosi idėja; rūpintis, kad restruktūrizuojant ir atnaujinant gamybą būtų naudojamos mažai energijos reikalaujančios ir atitinkančios aplinkos apsaugos standartus technologijos;

1995 metais parengti aplinkos apsaugos strategija ir jos įgyvendinimo veiksmų programą, atsižvelgiant į proceso "Europos aplinkos apsauga", kitų tarptautinių susitarimų reikalavimus;

toliau formuoti aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo teisinę sistemą, tobulinti esamus ir kurti naujus

ekonominio ir administracinio valdymo metodus. Iš esmės pagerinti poveikio aplinkai vertinimo ir teritorinio planavimo, kaip svarbių prevencinių priemonių, teisinių reglamentavimą ir praktinį taikymą. Didinti ekonominių valdymo priemonių reikšmę;

atnaujinti ir išplėsti aplinkos apsaugos standartų sistema, atsižvelgiant į Europos Sąjungos ir kitų tarptautinių organizacijų reikalavimus. Parengti šios sistemos įgyvendinimo planą ir pradėti ją įgyvendinti;

rūpintis, kad toliau būtų mažinama paviršinio ir požeminio vandens tarša. Šiam tikslui įgyvendinti ir ateityje skirti dalį nacionalinio biudžeto lėšų, panaudoti finansinę užsienio šalių pagalbą, lengvatinius kreditus. Visų pirma šias lėšas skirti prioritetinių (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Palangos miestų) nutekamojo vandens valymo įrenginių statybai užbaigti. Kartu tobulinti vandenvalos objektų valdymo ir finansavimo tvarką;

suaktyvinti pavojingų atliekų tvarkymo sistemos kūrimą. Per metus parinkti pavojingų atliekų nukenksminimo įmonės vieta, artimiausiais metais įrengti pavojingų atliekų laikino saugojimo aikšteles;

diegti numatytas ir ieškoti naujų priemonių atmosferos taršai reguliuoti. Ypač daug dėmesio skirti didžiausios taršos vietoms, mažinti transporto taršą, kritulių rūgštingumą, "šiltnamio" efekta, imtis priemonių ozono sluoksniui išsaugoti;

baigti preliminarius užterštų teritorijų (seni savartynai, specifinės gamybinės veiklos vietos, karinės teritorijos) tyrimus, nustatyti pavojingiausias vietas ir pradėti šių teritorijų rekultivavimo darbus;

užtikrinti kraštovaizdžio įvairovės apsaugą, bendrąjį kraštovaizdžio stabilumą. Rūpintis pažeistų gamtinių kompleksų atkūrimu, renatūralizavimu;

užtikrinti biologinės įvairovės išsaugojimą, įgyvendinti priemones retų ir nykstančių augalų, gyvūnų ir grybų rūšims, jų bendrijoms, ekotopams bei biotopams atkurti ir išsaugoti;

maksimaliai sumažinti potencialų pavojų, kurį kelia pavojingų cheminių medžiagų naudojimas. Tobulinti šių medžiagų įvežimo, pervežimo, laikymo ir naudojimo priežiūros sistemą, skatinti naudoti mažiau pavojingas aplinkai medžiagas;

tobulinti gamtos išteklių naudojimo ir kontrolės tvarką, skatinti juos racionaliai naudoti, įgyvendinti priemones gamtos ištekliams atkurti ir gausinti;

formuoti saugomų teritorijų sistemą, rengti reikalingus saugomoms teritorijoms tvarkyti, naudoti ir kontroliuoti normatyvinius dokumentus;

organizuoti aplinkosaugos teritorinio planavimo darbus. Artimiausiu metu parengti regioninių parkų planavimo schemas, rengti draustinių tvarkymo projektus;

plėtoti ekologinį švietimą ir mokymą, specialistų aplinkos apsaugos srityje rengimą, gerinti informacijos pateikimą visuomenei. Glaudžiau bendradarbiauti su visuomeninėmis organizacijomis;

stiprinti gamtinės aplinkos kokybės įvertinimo sistemą. Tobulinti kontrolę ir monitoringą, siekti optimaliam valdymui reikalingo lygio. Toliau kurti numatytus gamtos išteklių kadastrus, įdiegti kompiuterizuota aplinkos apsaugos informacinę sistemą;

plėsti tarptautinį bendradarbiavimą, toliau jungtis prie svarbiausių konvencijų aplinkos apsaugos srityje, pateikti jas ratifikuoti. Užtikrinti, kad formuojant nacionalinę aplinkos

apsaugos politiką būtų atsižvelgiama į konvencijų keliamus reikalavimus, parengti jų įgyvendinimo planus; koordinuoti iš užsienio gaunamos paramos naudojimą, koncentruoti lėšas prioritetiniams uždaviniams spręsti. Gerinti bendrą projektų praktinį įgyvendinimą.

5. TEISINĖ POLITIKA IR TEISĖSAUGA

Vyriausybės teisinė politika turi garantuoti, kad įgyvendinant bendrą socialinę ir ekonominę politiką, jos strategiją ir taktiką, būtų laikomasi Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir ją atitinkančių įstatymų. Vyriausybė organizuos įstatymų ir kodeksų, pirmiausia tų, kurie būtini Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatomis įgyvendinti, projektų rengimą (jų sąrašas pridedamas).

Kartu Vyriausybė sieks suderinti rengiamų įstatymų projektus bei esamus įstatymus su Lietuvos Respublikos Konstitucija bei tarptautinėmis konvencijomis, prie kurių Lietuva yra prisijungusi arba ketina tai padaryti. Ypač daug dėmesio bus skiriama pasirengimui ratifikuoti Europos žmogaus teisių ir laisvių apsaugos konvencija ir jos papildomus protokolus.

Teisingumo ministerijoje numatoma įsteigti Žmogaus teisių departamentą. Ir ateityje bus rengiamos tarptautinės dvišalės sutartys dėl teisinės pagalbos.

Nors jau reglamentuota priimtų įstatymų ir Vyriausybės aktų įsigaliojimo tvarka, tačiau nepakankamai reglamentuotas įstatymų projektų rengimo ir svarstymo procesas. Būtina ir toliau gerinti teisinę informaciją, sukurti jos funkcionavimo sistemą, užtikrinti, kad kiekvienas teisės subjektas laiku gautų šią informaciją. Įgyvendinant šią nuostatą, numatoma parengti ir leisti Lietuvos Respublikos įstatymų sąvadą, skatinti jau dirbančio Teisinės informacijos centro prie Teisingumo ministerijos veiklą.

Vyriausybė skatins ir remis teisėtyrą, organizuos įstatymų ir kitų teisinių aktų veiksmingumo tyrimą, sieks, kad įstatymai būtų realūs, mokslškai pagrįsti ir atitiktų neatidėliotinas bei perspektyvines demokratinės teisinės valstybės kūrimo sąlygas. Bus laikomasi nuostatos, kad esminius kurios nors visuomeninių santykių teisinio reguliavimo srities pertvarkymus būtina derinti su visa teisinių aktų sistema.

Įstatymai, jų pakeitimai bei papildymai turi būti rengiami ir priimami kompleksiškai, pagal suderintą, bendrą Seimo ir Vyriausybės programą. Kartu turi būti rengiami ir priimami kiti teisiniai aktai, kurių reikia įstatymams įgyvendinti. Jei šie įstatymai susiję su organizaciniais pertvarkymais, daromais iki juos priimant, turi būti parengta jų įgyvendinimo programa.

Vyriausybė rūpinsis, kad būtų spartinama teismų, teisėsaugos sistemos ir jos institucijų reforma, sieks užtikrinti, kad kiekviena teisėsaugos institucija vykdytų specifines funkcijas, atitinkančias vykdomosios ir teisminės valdžios atskyrimo principą. Remiantis šiuo principu, turi būti pertvarkytos prokuratūros, tardymo ir bausmių vykdymo institucijos. Viena svarbiausių šios reformos krypčių - ne tik parengti įstatymus, bet ir sudaryti sąlygas naujai teisėsaugos sistemai funkcionuoti. Bus rūpinamasi teisėsaugos institucijų darbuotojų rengimu ir kvalifikacijos kėlimu, siekiama užtikrinti tinkamas šių institucijų darbo sąlygas bei darbuotojų socialines garantijas.

Jau yra priimtos ir vykdomos Ekonominių nusikaltimų

prevencijos ir kontrolės, Nusikaltimų asmeninei (privatinei) nuosavybei kontrolės, Liudytojų ir nukentėjusiųjų apsaugos nuo nusikalstamo poveikio programos. Vyriausybė numato ir toliau vykdyti aktyvią nusikalstamumo kontrolės politiką. Svarbiausia šios politikos kryptis - nuosekliai formuoti valstybinę teisės pažeidimų prevencijos sistemą, kuri leistų sutelkti visas valstybines institucijas ir visuomenines organizacijas, kad jos kryptingai dirbtų, šalindamos nusikalstamumo priežastis visų pirma ekonominėmis ir socialinėmis priemonėmis. Tuo tikslu bus siekiama suteikti tęstinumo pobūdį jau pradėtoms vykdyti strateginėms nusikalstamumo kontrolės programoms, numatyti jų valdymo mechanizmą. Pradėta koordinuoti suinteresuotų valstybinių institucijų veikla sprendžiant nepilnamečių nusikalstamumo problemą. Numatoma kompleksiskai spręsti nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos, taip pat linkusių nusikalsti asmenų adaptacijos visuomenėje klausimus. Bus kuriami nusikalstamumo kontrolę ir prevenciją reglamentuojantys įstatymai, atitinkantys dabarties sąlygas bei tarptautinę praktiką, taip pat rengiamos ir įgyvendinamos atitinkamos programos.

Vyriausybė sieks įgyvendinti įstatymų, reglamentuojančių pasienio apsaugą, nuostatas, įdiegti automatizuotos kontrolės sistemą.

Vyriausybė laikysis aktyvios kovos su organizuotu nusikalstamumu pozicijos, numatys teises bei socialines priemones, neleisdžiančias plisti kriminaliniam profesionalizmui, stiprins šioje srityje visų teisėsaugos institucijų sąveiką ir skatins tarptautinį bendradarbiavimą.

6. KRAŠTO APSAUGA

Vienas iš svarbiausiųjų valstybės saugumo ir gynybos politikos uždavinių - šalinti išorės ir vidaus grėsmę jos valstybingumui, efektyviai priešintis visokiai ginkluotai jėgai, grasinančiai jos suverenitetui ir teritoriniam vientisumui, teisėtai išrinktai Lietuvos valdžiai, taip pat suverenitetui ir teritoriniam vientisumui tų valstybių, su kuriomis Lietuva susijusi tarptautiniais išipareigojimais. Normaliam konstitucinės santvarkos funkcionavimui užtikrinti būtina valstybės apsaugos sistema, kurią sudaro Krašto apsaugos ministerija ir jos tarnybos, vykdančios kartu su Valstybės saugumo departamentu valstybės saugumo ir gynybos politiką.

Valstybės saugumo ir gynybos politiką būtina įgyvendinti šiomis pagrindinėmis kryptimis:

dalyvauti tarptautiniuose saugumo ir stabilumo didinimo procesuose;

mobilizuoti valstybę, jos institucijas, visuomenę šalies saugumui užtikrinti ir kaupti tam reikiamus išteklius.

Vyriausybė sieks:

dalyvauti Jungtinių Tautų Organizacijos struktūrinių padalinių darbe ir šios organizacijos vykdomose taikos kūrimo, jos palaikymo, humanitarinės pagalbos bei kitose operacijose;

dalyvauti per Krašto apsaugos ministerijos struktūrinius padalinius Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos (NATO) programose - kariuomenės demokratinės kontrolės, mokslo, aplinkos apsaugos karinių dalinių dislokacijos vietose ir pan.;

dalyvauti Helsinkio procese ir jo sudedamosiose dalyse, ypač tose, kurios skirtos saugumui didinti (įgyvendinant 1992 metų Vienos dokumentą ir kt.);

dalyvauti Šiaurės Atlanto Bendradarbiavimo Tarybos (NACC)

darbe;

dalyvauti vykdant programą "Partnerystė vardan taikos";

dalyvauti kituose procesuose, skirtuose saugumui didinti pasaulio, Europos ir regiono mastu;

sudaryti tarp Lietuvos, Latvijos ir Estijos saugumo sutartį;

sudaryti su Lenkija, Baltarusija ir Rusija sutartis dėl geros kaimynystės santykių ir tarpusavio pagalbos stichinių nelaimių atvejais;

sudaryti bendradarbiavimo karinėje srityje sutartis su Lenkija, Čekija, Danija, JAV, Norvegija, Prancūzija, Vokietija ir kitomis valstybėmis.

Vyriausybė tobulins krašto apsaugos ir valstybės saugumo institucijas, atsisakydama gynybai nebūdingų funkcijų ir teikdama prioritetą jų veiklos kokybei, profesionalumui bei efektyvumui. Taip pat toliau bus kuriami teisiniai pagrindai šioje srityje - visų pirma nacionalinio saugumo koncepcija, gynybos doktrina, krašto apsaugos įstatymas, valstybiniai mobilizaciniai ir gynybos planai ir kita. Bus kaupiami materialiniai, energetikos ištekliai bei informacija ir rengiami specialistai valstybės saugumui didinti. Vyriausybė sieks valstybinių ir visuomeninių organizacijų sąveikos krašto apsaugos srityje.

7. UŽSIENIO POLITIKA

Svarbiausieji Lietuvos Respublikos užsienio politikos tikslai - užtikrinti valstybės nacionalinį saugumą, formuoti, realizuoti ir ginti jos ekonominius ir politinius interesus santykiuose su kitomis valstybėmis, taip pat rūpintis Lietuvos Respublikos piliečių teisių ir teisėtų interesų apsauga bei gynimu užsienyje.

Šiems tikslams įgyvendinti būtina aktyvi ir racionali užsienio politika, leidžianti efektyviausiai panaudoti turimus finansinius, ekonominius, intelektualinius ir kitus išteklius.

Svarbiausias Lietuvos Respublikos užsienio politikos bruožas - jos visapusiškumas ir nepriklausomumas, subalansuoti politiniai, ekonominiai ir ekologiniai interesai.

Savo užsienio politika Lietuva siekia draugiškų ir abipusiai naudingų santykių su visomis valstybėmis, vadovaudamasi valstybių suverenios lygybės, jėgos arba grasinimo jėga nenaudojimo, sienų neliečiamumo, valstybių teritorinio vientisumo, taikaus tarptautinių ginčų sprendimo, tautų lygiateisiškumo ir apsisprendimo, valstybių bendradarbiavimo, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių gerbimo ir kitais tarptautinės teisės principais.

Lietuvos užsienio politikos prioritetai:

užsienio politikos subalansavimas ir perorientavimas - ekonominės priklausomybės nuo NVS šalių, ypač apsirūpinant strateginiais ištekliais, mažinimas, politinių ir ekonominių santykių su Vakarais plėtojimas;

abipusiai naudingų politinių ir ekonominių santykių su Europos Sąjunga, valstybėmis - esamomis ir būsimomis Europos Sąjungos narėmis plėtojimas, kuris sudarytų sąlygas pasiekti didesnę politinę ir ekonominę stabilumą, užtikrintų šalies ekonomikos klestėjimą ir suteiktų papildomų saugumo garantijų. Lietuvos užsienio politikos strateginis tikslas - pilnateisė narystė Europos Sąjungoje;

šalies saugumo užtikrinimas pirmiausia diplomatinėmis ir politinėmis priemonėmis - įstojimas į NATO, kaip vienintelę

politinę gynybinę organizaciją, teikiančią šalims - savo narėms realias saugumo garantijas, aktyvus dalyvavimas JTO, ESBK bei NACC veikloje, siekiant kolektyvinio saugumo garantijų ir didesnio stabilumo Baltijos regione;

užsienio prekybos plėtojimas ir užsienio investicijų į Lietuvos ūkį skatinimas, racionalus užsienio valstybių teikiamos paramos naudojimas;

draugiškų dvišalių ir daugiašalių santykių su visomis Vakarų šalimis palaikymas ir pasitikėjimo atmosferos sudarymas, glaudesnis bendradarbiavimas su Šiaurės Amerikos valstybėmis, ypač su JAV, atsižvelgiant į šios šalies svarbą pasaulyje;

glaudesnių dvišalių ir daugiašalių santykių su Baltijos valstybėmis ir Šiaurės Europos šalimis plėtojimas, Baltijos laisvos prekybos zonos įkūrimas, geresnis trijų Baltijos valstybių veiksmų koordinavimas, siekiant integruotis į Europos Sąjungą ir rengiantis prisijungti prie GATT;

draugiškų, abipusį pasitikėjimą ir politinį bei ekonominį bendradarbiavimą skatinančių santykių su kaimyninėmis šalimis plėtojimas, užtikrinantis Lietuvos Respublikos saugumą, teritorinį vientisumą ir ekonominį klestėjimą;

santykių su Rusija ir kitomis NVS šalimis grindimas lygiateisiškumo ir abipusės naudos principais, palankių prekybos sąlygų su šiomis šalimis nustatymas. Siekdama stabilumo visame Baltijos regione, Lietuva yra suinteresuota, kad būtų demilitarizuota Rusijos Federacijos Kaliningrado sritis;

ekonomiškai naudingų ryšių su Tolimųjų Rytų regiono valstybėmis, ypač su Japonija, Kinija, Pietų Korėja, plėtojimas;

ryšių su Rytų ir Vidurio Europos valstybėmis, ypač su Višegrado sutarties šalimis, plėtojimas, jų ekonomikos reformų ir integravimosi į Europą patirties perėmimas bei panaudojimas.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos užsienio politikos tikslais, būtina įgyvendinti šiuos svarbiausius uždavinius:

plėtoti santykius su Europos Sąjunga, siekiant laisvo prekių, kapitalo ir žmonių judėjimo tarp Lietuvos ir Europos Sąjungos šalių, sudaryti laisvos prekybos, taip pat asociatyviają sutartis;

plėtoti santykius su NATO ir valstybėmis - NATO narėmis gynybos, saugumo, stabilumo didinimo srityse, aktyviai dalyvauti vykdant "Partnerystės vardan taikos" ir "Stabilumo pakto" programas;

veiksmingiau panaudoti Baltijos Tarybos, Baltijos Asamblėjos, kitų trišalių institucijų potencialą, siekiant realizuoti bendrus Lietuvos, Latvijos ir Estijos interesus;

aktyviau integruotis į Europos Tarybos konvencinę sistemą;

plėsti Lietuvos ambasadų tinklą, geriau panaudoti esamą diplomatinį atstovybių potencialą;

siekiant užtikrinti palankiausias prekybos su visais esamais ir potencialiais prekybos partneriais sąlygas, sudaryti tarptautines prekybos sutartis;

sudaryti dvišalių investicijų skatinimo ir abipusės apsaugos sutartis su šalimis - potencialiomis investitorėmis;

intensyviau bendradarbiauti su tarptautinėmis politinėmis, finansinėmis ir ekonominėmis organizacijomis;

sėkmingai baigus derybas, prisijungti prie GATT;

laikantis sienų neliečiamumo ir teritorinio vientisumo principų, delimituoti ir demarkuoti Lietuvos valstybės sieną su visomis kaimyninėmis šalimis, priimti atitinkamus sprendimus dėl sienų režimo;

racionaliai spręsti tranzito per Lietuvos Respublikos

teritoriją klausimus - derinti politinius, ekonominius ir ekologinius valstybės interesus;
efektyviai kontroliuoti migracija;
propaguoti Lietuvos, kaip stabilios, demokratiškos ir patrauklios užsienio investicijoms valstybės, įvaizdį;
remti užsienio lietuvius ir jų organizacijas, padėti išsaugoti išeivių ir tremtinių tautinę savimonę;
 ginti Lietuvos ekologinius interesus, kad šalis būtų apsaugota nuo galimos ekologinės grėsmės.

Įstatymų ir atitinkamų kodeksų projektų, kuriuos būtina parengti ir priimti įgyvendinant Lietuvos Respublikos Konstituciją ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą,

sąrašas

Valstybės teisės klausimai, Krašto apsauga, teisingumas, vidaus tvarkos klausimai, teisėtvara

Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių tarnautojų įstatymas (pateiktas Seimui).

Įstatymas "Dėl nacionalinio saugumo koncepcijos".

Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos gynybos doktrinos".

Gelbėjimo darbų įstatymas.

Karinės prievolės įstatymas.

Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir rezervo įstatymas (pateiktas Seimui).

Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymas.

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos įstatymas.

Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo" (pateiktas Seimui).

Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimų ir papildymų" (bausmių sistemos, nusikaltimų nuosavybei, ūkininkavimo tvarkai ir finansams, krašto apsaugos tarnybai skirsniai).

Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimų ir papildymų (organizuoto nusikalstamumo kontrolės klausimai; pateiktas Seimui).

Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso pakeitimų ir papildymų (procesas apygardų ir apeliaciniame teismuose).

Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas (pateiktas Seimui).

Lietuvos Respublikos kardomojo kalnimo įstatymas (pateiktas Seimui).

Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimų ir papildymų" (procesas apygardų ir apeliaciniame teismuose).

Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo pakeitimų ir papildymų" (pateiktas Seimui).

Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimų ir papildymų" (pateiktas Seimui).

Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas (pateiktas Seimui).

Lietuvos Respublikos muitų kodeksas.
Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas (pateiktas Seimui).

Lietuvos Respublikos valstybinės mokesčių inspekcijos įstatymas.

Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas (nauja redakcija).

Lietuvos Respublikos įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos policijos įstatymo pakeitimų ir papildymų" (dėl komisarų skyrimo tvarkos; pateiktas Seimui).

Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos įstatymas, taip pat įstatymai dėl Lietuvos Respublikos policijos įstatymo pakeitimo ir papildymo, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos tarnybos įstatymo pakeitimų ir papildymų (dėl pasienio policijos; pateiktas Seimui).

Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos pridėtosios vertės mokesčio įstatymo papildymo" (4 straipsnio 16 punktą; pateiktas Seimui).

Lietuvos Respublikos nusikaltimų ir teisės pažeidimų prevencijos įstatymas.

Lietuvos Respublikos ginklų kontrolės įstatymas.

Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymas (Konstitucijos 14 straipsnis).

Lietuvos Respublikos valstybės herbo, vėliavos ir jų naudojimo tvarkos įstatymas (Konstitucijos 15 straipsnis).

Lietuvos Respublikos nuosavybės saugos įstatymas (Konstitucijos 23 straipsnis).

Lietuvos Respublikos įstatymas dėl piliečių peticijų teisės įgyvendinimo tvarkos (Konstitucijos 33 straipsnis).

Lietuvos Respublikos sąžinės laisvės įstatymas (Konstitucijos 26 straipsnis).

Lietuvos Respublikos politinių partijų ir politinių organizacijų įstatymas (Konstitucijos 35 straipsnis).

Lietuvos Respublikos visuomeninių organizacijų įstatymas (Konstitucijos 35 straipsnis; pateiktas Seimui).

Lietuvos Respublikos tautinių bendrijų įstatymas (Konstitucijos 37, 45 straipsniai).

Lietuvos Respublikos įstatymas dėl religinių bendrijų (Konstitucijos 43 straipsnis; pateiktas Seimui).

Lietuvos Respublikos malonės įstatymas (Konstitucijos 84 straipsnis).

Lietuvos Respublikos įstatymas dėl karo padėties įvedimo tvarkos (Konstitucijos 84, 142 straipsniai).

Lietuvos Respublikos įstatymas dėl nepaprastosios padėties įvedimo tvarkos (Konstitucijos 84, 144 straipsniai; pateiktas Seimui).

Įstatymų ir kitų teisės aktų registro įstatymas (pateiktas Seimui).

Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų rengimo tvarkos" (pateiktas Seimui).

Municipaliniai klausimai

Savivaldos įstatymas (pateiktas Seimui).

Apskritis (aukštesniųjų administracinių vienetų) valdymo įstatymas (pateiktas Seimui).

Vietinių rinkliavų įstatymas.

Administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas (pateiktas Seimui).

Įstatymas "Dėl valstybės nuosavybės teise priklausančio turto perdavimo vietos savivaldybių nuosavybėn" (pateiktas Seimui).

Žmogaus teisės, socialinės garantijos, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių gynimas, sveikatos apsauga

Valstybinių pensijų įstatymas (pateiktas Seimui).

Sveikatos draudimo įstatymas.

Prokuratūros, vidaus reikalų, valstybės saugumo ir krašto apsaugos sistemų darbuotojų, pareigūnų ir karių pensijų bei pašalpų įstatymas (pateiktas Seimui).

Vartotojų teisių gynimo įstatymas.

Medicinos pagalbos įstaigų įstatymas (pateiktas Seimui).

Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (pateiktas Seimui).

Sveikatos santvarkos įstatymas (pateiktas Seimui).

Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos farmacinės veiklos įstatymo pakeitimo".

Alkoholio kontrolės įstatymas (pateiktas Seimui).

Tabako kontrolės įstatymas (pateiktas Seimui).

Psichikos sveikatos priežiūros įstatymas (pateiktas Seimui).

Maisto įstatymas (pateiktas Seimui).

Draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų įstatymas.

Vaikų teisių apsaugos įstatymas.

Savanoriškojo socialinio draudimo įstatymas.

Mokslas, švietimas, kultūra, sportas

Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas (pateiktas Seimui).

Profesinio rengimo įstatymas (pateiktas Seimui).

Neformalaus švietimo įstatymas.

Jaunimo įstatymas.

Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas (pateiktas Seimui).

Bibilotekų įstatymas (pateiktas Seimui).

Spaudos ir viešosios informacijos priemonių įstatymas (pateiktas Seimui).

Muziejų įstatymas.

Archyvų įstatymas (pateiktas Seimui).

Kūno kultūros ir sporto įstatymas (pateiktas Seimui).

Rekreacijos įstatymas (pateiktas Seimui).

Aplinkos apsauga, miškas, medžioklė

Vandenių įstatymas.

Atmosferos įstatymas.

Gyvūnijos įstatymas.

Žemės gelmių įstatymas.

Miškų įstatymas (pateiktas Seimui).

Jūros aplinkos apsaugos įstatymas (pateiktas Seimui).

Medžioklės įstatymas.

Atliekų tvarkymo įstatymas (pateiktas Seimui).

Valstybinės ekologinės ekspertizės įstatymas.

Ekologinio monitoringo įstatymas (pateiktas Seimui).

Turto denacionalizavimo ir privatizavimo klausimai

Valstybinio turto fondo įstatymas.
Komerčinio privatizavimo įstatymas.
Lietuvos Respublikos religinių bendrijų turto gražinimo tvarkos įstatymas (pateiktas Seimui).

Pramonė, prekyba, energetika, ryšiai, statyba, transportas

Lietuvos Respublikos valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas.

Prekybos įstatymas (pateiktas Seimui).
Strateginių prekių ir technologijų eksporto kontrolės įstatymas.

Valstybinių pirkimų įstatymas.
Užsienio prekybos įstatymas.
Užsienio prekybos sutarčių įstatymas.
Energetikos įstatymas (pateiktas Seimui).
Lietuvos Respublikos atominės energijos naudojimo įstatymas.
Lietuvos Respublikos vamzdinio naftotiekio ir dujotiekio transporto kodeksas (pateiktas Seimui).
Statybos įstatymas (pateiktas Seimui).
Teritorinio planavimo (kraštotvarkos) įstatymas.
Ryšių įstatymas (nauja redakcija).
Radijo ryšio įstatymas.
Kompiuterinių programų ir duomenų bazių teisinės apsaugos įstatymas.

Klaipėdos valstybinio jūrų uosto įstatymas.
Oro transporto kodeksas.
Lietuvos geležinkelių kodeksas.
Vidaus vandens transporto kodeksas.
Kelių įstatymas (pateiktas Seimui).
Kelių mokesčio įstatymas (pateiktas Seimui).
Prekybinės jūreivystės įstatymas.
Saugaus eismo įstatymas.
Lengvatų keleiviniame transporte įstatymas (pateiktas Seimui).
Laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas.

Agrarinė politika

Sėklininkystės įstatymas (pateiktas Seimui).
Cukraus įstatymas (pateiktas Seimui).
Augalų apsaugos įstatymas.
Žemės ūkio valstybinio reguliavimo įstatymas.

Finansai ir biudžetas, draudimas

Lietuvos banko įstatymas (nauja redakcija; pateiktas Seimui).
Komerčių bankų įstatymas (nauja redakcija).
Turto registro įstatymas.
Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas.
Investicijų draudimo įstatymas.
Gyventojų indėlių draudimo įstatymas.
Kreditų unijų įstatymas.
Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos hipotekos įstatymo pakeitimo ir papildymo".
Investicinių akcinių bendrovių įstatymas.
Draudimo įstatymas (nauja redakcija).

Įstatymas "Dėl konsulinio mokesčio" (pateiktas Seimui).
Įstatymas "Dėl bendrųjų pajamų ir turto mokesčio".
Viešosios vertybinių popierių apyvartos ir vertybinių
popierių biržos įstatymas.
Juridinių asmenų pelno mokesčių įstatymas (nauja redakcija).
Turto paveldėjimo ir dovanojimo įstatymas.
Žyminio ženklo mokesčio įstatymas (pateiktas Seimui).
Mokesčių pagrindų įstatymas.

Įmonių, įstaigų ir organizacijų veikla

Akcinių bendrovių įstatymas (nauja redakcija; pateiktas
Seimui).
Ne pelno įmonių veiklą reglamentuojantys įstatymai
(asociacijų, fondų, valstybinių ir kitų įstaigų įstatymai).
Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos valstybinių įmonių
įstatymo pakeitimo ir papildymo".
Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymas (nauja
redakcija).
Užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje
įstatymas (nauja redakcija; pateiktas Seimui).

Tarptautiniai santykiai

Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos konsulinio statuto".
Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas (nauja
redakcija).
Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas.
